

SMS Erzherzog Friedrich gőzkorvett (gyakran fregattnak írják)

(Testvérhajója az SMS Dandolo gőzkorvett)

Vízkeszítési kapacitása: 1697 hosszú tonna, 1724 tonna

Hossza: 67,8 m (222 láb 5 hüvelyk)

Szélessége: 12,16 m (39 láb 11 hüvelyk)

Merülése: 5,08 m (16 láb 8 hüvelyk)

Meghajtása: 1 db kéthengeres, vízszintes tengeri gőzgép
1 db kémény
1 db hajócsavar
vitorlázat

Teljesítménye: 920 LE (680 kW)

Sebessége: 8-9 csomó (15-17 km/h)

Legénysége: 294 fő

Fegyverzete:

17 db 30 fontos előltöltős löveg

4 db 60 fontos előltöltős löveg (Paixhans ágyú)

1 db 48 fontos előltöltős löveg

6 db egyéb löveg

1866-ban leszereltek róla 1 db 30 és 1 db 48 fontos löveget és helyettük kapott 2 db 24 fontos huzagolt löveget.

1871-re a hajó fegyverzetét 14 db 24 fontos ágyúra, és 1 db 3 fontos lövegre módosították.

Fegyverzete az 1877-es végső átalakítás után:

12 db 15 cm-es (5,9 hüvelykes) hátultöltős ágyú

2 db 7 cm-es (2,8 hüvelykes) hátultöltős ágyú

(Máshol 1877-ben a fegyverzete: 16 ágyú, 129 karabély, 60 revolver, 65 kard)

Csónakok: 1 db II. osztályú bárka, 1 db III. osztályú vitorlás bárka, 1 db II. osztályú csónak, 1 db III. osztályú csónak, 1 db II. osztályú mentőcsónak, 1 db II. osztályú Gigg, 1 db 6 evezős Jollbort, 1 db 2 evezős Jolle, 1 db tisztító ladik.

Épült: Velencei Arzenál

A hajótest és a felépítmények anyaga fa.

Építés kezdete: 1854.02.14.

Vízrebocsátották: 1857.04.11.

Hadrendbe állt: 1857.

Leszerelték: 1897.

Hadrendből kivonták: 1897. augusztus

Lebontották: 1899⁵⁴⁶

⁵⁴⁶ [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Friedrich_\(1857\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Friedrich_(1857))

1857.

Velence, 1857. április 15-i hír. A helyi fegyvertárban a múlt április 11-én délelőtt 10 órakor, nagy tömeg jelenlétében (a belépés mindenki számára megengedett volt), vízre bocsátották az új, csavarhajtású Erzherzog Friedrich korvetet (28 ágyú). Remélhetőleg még négy ugyanilyen csavarhajtású korvetet bocsátanak vízre idén, amelyek közül kettő hamarosan elkészül, így a haditengerészet hamarosan öt új velencei hajóval bővülhet.⁵⁴⁷

1857 közepén (júniusban) az Erzherzog Friedrich és a Radetzky, valamint az Adria csavaros fregatt kiképző körútra indult az Északi és a Balti-tengerre. Megálltak Nápoly-ban, Gibraltárban, Brest-ben, Hamburgban, Danzingban (Poroszország), Karlskronában (Svédország), Koppenhágában (Dánia) de a Balti-tengerre menet és onnan visszafelé jövet elkerülték a brit és francia kikötőket, és Oroszországba sem látogattak el. Ennek oka, hogy mindhárom ország továbbra is nehezményezte Ausztria passzivitását, amiért sem az angol-francia, sem az orosz oldalon nem lépett be a krími háborúba. A hajókat Brest-ben nagyon előzékenyen fogadták. Ez volt az első alkalom, hogy osztrák gőzhajtású század a hazai vizeken kívül tevékenykedett.⁵⁴⁸

SMS Erzherzog Friedrich ⁵⁴⁹

1857.10.08-án Polában volt az Erzherzog Friedrich és a Radetzky, valamint az Adria csavaros fregatt, mint az első kötelék tagja. A második hadosztályt a "Bellona" fregatt, a "Titania" korvett

⁵⁴⁷ Die Presse, April 1857-04-19

⁵⁴⁸ [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Friedrich_\(1857\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Friedrich_(1857))

Der Humorist, Juni 1857-06-23

Innsbrucker Nachrichten, Juli 1857-07-24

⁵⁴⁹ <https://elbidaprojekt.hu/2019/08/keletazsiai-utazas.html>

és a "Husar" brigg. Október 10-én a hajók lögyakorlaton voltak. Október 15-én flottagyakorlatot, és partraszálló gyakorlatot tartanak.⁵⁵⁰

1858.

1858.01.21-i hír: A flottánk egyik legjobb hajója, az Erzherzog Friedrich császári és királyi csavaros korvett, amelynek parancsnokságát báró Bruch hadnagy vette át, néhány napon belül elindult, hogy a Levantéba hajózzon. A hajó a Servolára-öbölben horgonyozott.⁵⁵¹ Az út során Athénba az SMS Donau Albert bajor herceget. A herceg kísérete az az Erzherzog Friedrich korvetten fog utazni.⁵⁵² A kötelék 1858.03.10-én Konstantinápolyba voltak, ahová Szalonikiből érkezett.⁵⁵³

1858. áprilisában az „Erzherzog Friedrich” gőzkorvette a szíriai és egyiptomi partoknál cirkált.⁵⁵⁴

1858.09.12-én Polában állomásozott a tartalék század a Radetzky és az Adria csavarfregatt, a Venus fregatt és a Diana korvett. Ugyanezen alkalommal a kiképző század is Polában horgonyoz, amelynek tagjai a Donau csavarfregatt, a Bellona fregatt, az Erzherzog Friedrich csavarkorvett, a Titana korvett, a Huszár brigg, az Artemisia korvett, a Santa Lucia, Curtatone, Prinz Eugen, Taurus és Herst hadihajók, valamint a Fantasie császári jacht. Ő Császári Fensége, a Haditengerészet Főparancsnoka 1858. október 3-án érkezik Polába.⁵⁵⁵

1858.09.29-i hír: Az SMS Erzherzog Friedrich (Bruch báró parancsnoksága alatt) császári és királyi csavarfregatt, a Haditengerészeti Akadémia növendékeivel tért haza kiképzésükről, ma délután érkezett Trieszt-be és a Servolára-öbölben horgonyozott le, ahol a császári és királyi hajóraj már gyülekezik.⁵⁵⁶

Szombat este (1858.10.09-én) erős sirokkó vihar tombolt a Velencei-öbölben. Egy Velencéből Angliába tartó angol szkúnert a vihar kiszorított az öbölből, és a biztonságos piranói kikötőben keresett menedéket. Útközben olyan hevesen ütközött a Dalmáciába tartó Friedrich korvetttel, hogy az orrárbocát összetörte. A hajót ezután Triesztbe vitték javításra.⁵⁵⁷

1858.12.17-i hír: Az SMS Erzherzog Friedrich korvett, melyet von Tegethoff korvettkapitány (afrikai útjairól és ottani fogságáról ismert) a parancsnoka, néhány nappal ezelőtt indult útnak az olasz partok felé, mindennel felszerelve, ami egy hosszabb hadjáratához szükséges, még egy sütővel is, hogy a legénységnek mindig legyen friss kenyér a megélhetésükhöz. Gyanítható, hogy a korábban meghibásodott osztrák kereskedelmi hajók tengerészeit Marokkóban tartják fogságban, és a fent említett korvettnak kell őket felkutatnia. E hajók egyik kapitányának felesége Triesztben él, és évek óta nem kapott hírt férje haláláról.⁵⁵⁸

1858.12.24-i hír: A Haditengerészeti Akadémia negyedik évfolyamos kadétosztályának tagjait az SMS Erzherzog Friedrich csavarkorvett, illetve, az SMS Donau fregatt pedig a második évfolyamos kadétoakat szállítja.⁵⁵⁹ E szerint Tegethoff kapitány kadétoakat is magával vitt marokkói útjára.

⁵⁵⁰ Die Presse, Oktober 1857-10-20

Der Humorist, Oktober 1857-10-24

⁵⁵¹ Die Presse, Januar 1858-01-21

⁵⁵² Die Presse, Januar 1858-01-22

⁵⁵³ Die Presse, März 1858-03-10

⁵⁵⁴ Klagenfurter Zeitung, April 1858-04-24

⁵⁵⁵ Die Presse, September 1858-09-12

⁵⁵⁶ Die Presse, September 1858-09-28

⁵⁵⁷ Die Presse, Oktober 1858-10-14

⁵⁵⁸ Wiener Theaterzeitung, Dezember 1858-12-17

⁵⁵⁹ Der Humorist, Dezember 1858-12-24

1859.

A sajtóban nem találtam cikket arra, hogy a hajó 1858-ban hazatért volna, de feltételezhető, mert 1859 januárjában azt írják, hogy Triesztből érkezett az angol vizekre.

1859 elején jelentősen megnőtt a feszültség Ausztria és a Szardíniai Királyság között, ami miatt Ausztria mozgósította a flottáját. Szardínia egy hónappal korábban titkos szövetséget kötött Franciaországgal, és áprilisban megkezdődött a második olasz függetlenségi háború. Bár az osztrák és a szardíniai flották mérete nagyjából megegyezett, a francia haditengerészet messze felülmúlta őket, ami arra kényszerítette az osztrákokat, hogy védekező állást vegyenek fel. Az Erzherzog Friedrich és a többi modern gőzmeghajtású hadihajó Polában koncentrálódott az Adriai-tenger északi részén. Nem indítottak kitérőt, hogy megtámadják a francia vagy a szardíniai haditengerészeti erőket, és a háború gyorsan véget ért a júniusi Magentánál és Solferinónál elszenvedett vereségek után.

Az osztrák Erzherzog Friedrich hajócsavaros korvett, Tegethoff kapitány vezetésével, 1859.01.03-a óta Southamptonban tartózkodik, ahová Triesztből érkezett, ma január 15-én készült elindulni a tengeren át a marokkói partok felé, hogy ott 40 napig hajózzon Mogador szigetéig. A tervek szerint az utat vitorlával teszi meg, majd visszatér Southamptonba, hogy ott feltöltse készleteit, majd visszatérjen Afrika partjaihoz. Ott az esetleg fogságba esett osztrák tengerészek után kutat.⁵⁶⁰

1859. januárjában Észak-Afrika vizein, Ceuta-nál zátonyra futott.⁵⁶¹

Egy 1859.02.03-i írás szerint, az osztrák hajók kifosztásáról és a tengerészek elfogásáról szóló hírek hamisak, így a marokkói partoktól a hajót hazarendelték.⁵⁶²

(A sajtó a hajót 1859.01.11-én tévesen, Triestben véli felfedezni.)⁵⁶³

1860.

Megbízható jelentések szerint (1860) december 15-ig több hajó, köztük a Kaiser sorhajó, a Donau fregatt és az Erzherzog Friedrich korvett áll szolgálatba Polában.⁵⁶⁴

1861-ben a dél dalmát vizeken volt.

1862.

1862.06.27-én Smyrnába érkezett az SMS Erzherzog Friedrich korvett.⁵⁶⁵ Innét 1862.08.01-én rendelték haza a korvettet és a többi osztrák hadihajót.⁵⁶⁶

„Trieszt, (1862) október 15. (A császári haditengerészet regattája) ma délután kerül megrendezésre S. Bortolo és Miramar között, és azon minden, a helyi kikötőben és a Muggia-öbölben horgonyzó hadihajó részt vesz (a „Donau”, „Venus”, „Bellona”, „Salamander” és „Drache” fregattok, a „Erzherzog Friedrich” korvett, a „Husar” brigg, az „Elisabeth” gőzös, a „Phantasie” jacht és a „Dalmato”, „Velebic”, „Sam”, „Streiter”, „Recca”, „Seehund” és „Wall” ágyúnaszádok. Az ünnepség 1 óra körül kezdődik és 6 óra körül ér véget.”⁵⁶⁷

⁵⁶⁰ Die Presse, Januar 1859-01-15

⁵⁶¹ Danzers Armee-Zeitung, Januar-Juni 1928-03-02

⁵⁶² Die Presse, Februar 1859-02-05

⁵⁶³ Die Presse, Januar 1859-01-14

⁵⁶⁴ Die Presse, August 1860-08-07

⁵⁶⁵ Die Presse, Juli 1862-07-04

⁵⁶⁶ Die Presse, August 1862-08-08

⁵⁶⁷ Das Vaterland, Oktober 1862-10-19

1862.10.31-án a császár elrendelte, hogy a császári hadihajókból álló flotta haladéktalanul induljon el a görög vizekre, hogy megvédje a császári alattvalókat és vagyonukat, valamint az osztrák kereskedelmi érdekeket. Ez a flotta, amelyet Dreiherrn v. Poe sorhajóskapitány vezet, a következő hajókból áll: A „Novara” propellerfregatt, az „Erzherzog Friedrich” propellerkorvett és két első osztályú ágyúaszád.⁵⁶⁸

1862.11.16-án Korfura érkezett az SMS Erzherzog Friedrich, majd Patrasba megy tovább. November 15-én a Novara a Wallfisch ágyúaszád kíséretében elindult Pireusz felé. Ugyan ekkor a Velebich ágyúaszád, Afitos-ban volt.⁵⁶⁹

1862 végén Ferdinánd Max főherceg a flottát páncélosokkal akarta megerősíteni. Ehhez a pénzt a fahajók eladásával akarta előteremteni, de javaslata nem talált támogatásra.

1863.

1863.02.07-én még az SMS Erzherzog Friedrich Patras-ban volt. A tiszteket az ottani, angol, osztrák és nemet lakosok rendre meghívták magukhoz. A meghívásokra válaszként a hajón 1863.02.08-án fogadást tartottak. Ide a külföldi hajók tisztjeit és a helyi görög vezetőket is meghívták.⁵⁷⁰

1863 szeptemberében a hajóraj tagja.

1863 októberében javítási munkákat végeztek rajta.

1864.

A második schleswigi háború 1864. februári kezdete után, amelyben Ausztria és Poroszország harcolt Dániával, az osztrák haditengerészet több hadihajót vetett be az Északi-tengeren, hogy megküzdjön a dán flottával. Az SMS Erzherzog Friedrich 1864. áprilisában csatlakozott az SMS Kaiser sorhajóhoz, az SMS Elisabeth lapátkerekes gőzhajóhoz és egy ágyúaszádhoz. A kötelék parancsnoka Bernhard von Wüllerstorff-Urbair admirális. A kötelék, kiképzési hiányosságok miatt, mire megérkezett az Északi-tengerre, a dán flotta már visszahúzódott a Balti-tengerre. Így a kötelék csak néhány szigetet tudott elfoglalni, a júliusi fegyverszünetig nem került tényleges harcbevételre. Az SMS Erzherzog Friedrich 1866 elejéig a térségben maradt. Hazatértét az olasz – osztrák viszonyban látható feszültség indokolta.

Anton Ritter von Wiplinger fregattkapitány 1864.02.23-tól a hajó parancsnoka.⁵⁷¹

1864 márciusában egy Északi tengeri bevetésre szerelték fel.

1864.05.01-én a Kaiser sorhajót az Erzherzog Friedrich-et, valamint a Juan d'Austria páncélos fregattot Gibraltárba várták. A lisszaboni táviróüzenet szerint a flotta április 24-én érkezett meg oda.⁵⁷² 1864.07.03-án az osztrák Északi-tengeri flotta így állt fel: Kaiser (90 ágyú) Báro Wüllerstorff ellentengernagy zászlóshajója, parancsnoka báró Pot sorhajóskapitány. A 50 ágyús „Schwarzenberg” csavaros gőzös fregatt. Tegetthoff ellentengernagy zászlaja lobog rajta. A hajó kapitánya Sternek báró fregattkapitány. A 31 ágyús „Radetzky” csavaros fregatt, élén az angol származású Alfred Barry fregattkapitánnyal, aki már Triesztben született. A 22 ágyús „Erzherzog Friedrich” csavaros korvett. Parancsnok: fregattkapitány v. Wiplinger. A „Don Juan d Austria” páncélfregatt 28 ágyúval. Parancsnok: Pokorny sorhajóskapitány. A „Seehund” második osztályú ágyúaszád 7 ágyúval. Parancsnok: Kronawetter hajóhadnagy. Szintén

⁵⁶⁸ Das Vaterland, Oktober 1862-10-31

⁵⁶⁹ Die Presse, November 1862-11-27

⁵⁷⁰ Militär-Zeitung, Januar-Juni 1863-02-07

⁵⁷¹ Klagenfurter Zeitung, März 1864-03-01

Die Presse, Februar 1864-02-26

Das Vaterland, Februar 1864-02-27

⁵⁷² Das Vaterland, Mai 1864-05-01

másod osztályú ágyúaszád a „Wall” 7 ágyúval. Továbbá úton van az Északi-tenger felé a „Kaiser Max” páncélos fregatt 28 ágyúval. Parancsnok: Morelli kapitány, és az „Elisabeth” gőzkorvett 8 ágyúval és jégtörő hajó.⁵⁷³

Az „Erzherzog Friedrich“ corvette, amely a telet Geestemündében töltötte, Kielbe ment 1865 áprilisában.⁵⁷⁴ Felkereste a németországi Cuxhaven-t is.

Triesztből azt írják nekünk: A Kaiser Mar páncélfregatt, Hadrian Morelli kapitány parancsnoksága alatt, és az Erzherzog Friedrich propelleres korvett, amelyek Geestemündében állomásoznak, parancsot kaptak, hogy az első hajó visszatérjen Polába, a Friedrich korvett pedig induljon el a Balti-tengerre, és ideiglenesen Kiel kikötőjében állomásozzon. A Max páncélfregatt várhatóan május elején tér vissza hazánkba, míg a Friedrich korvett a 1865.04.24-én hagyja el Geestemündét. Az észak-németországi hadihajó, az Erzherzog Friedrich legénysége a következő: parancsnoka Ritter v. Wiplinger fregattkapitány; a fedélzeten vannak a sorhajó-hadnagyok Joseph Pichler, Emil v. Palese és Raul Frankl, a sorhajó-zászlósok Karl v. Barit és Johann Hentschel, a tengerészkadétek Karl Ritter v. Pörtl, Karl Shonta, Franz Mensing, Rudolph Labres, Heinrich Klemm, Emerich Graf Festetics, Bernhard v. Grisogono és Jacob de Leva, a korvett orvosa, Dr. Küdlich, valamint a hajó sebésze, Eduard Hell.⁵⁷⁵

1865.

Kiel, (1865) május 8. Az osztrák propelleres korvett Erzherzog Friedrich ma éjjel 1 órakor befutott a helyi kikötőbe.⁵⁷⁶

1865.05.12-én Az osztrák korvett legénysége, amely többségében olaszokból és dalmátokból állt, először kapott nagyobb számban szabadságot, hogy partra szálljon, és csapatokban, énekelve vonult végig a város büntetőintézményein. Sajnálatos módon ez alkalommal összetűzések és verekedések alakultak ki a poroszok, a haditengerészet és a szárazföldi hadsereg tagjai között.⁵⁷⁷

1865.05.14-én vasárnap, „Arcona” császári porosz bálnavadászhajó parancsnoka vacsorát adott az „Erzherzog Friedrich” császári osztrák korvett tisztjeinek tiszteletére.⁵⁷⁸

Parancsnoka Pipplinger fregattkapitány. A hajó valószínűleg már a hét végén (május 13/14-én) elhagyja a kiel kikötőt, hogy Edkernförde és Flensburg kikötőinek meglátogatása után Stockholmba hajózzon. A k. k. Erzherzog Friedrich korvett és a porosz királyi hadihajók tisztjei között a legmelegebb bajtársiasság uralkodik.⁵⁷⁹ Állítólag osztrák hadihajó ekkor járt először Kielben.⁵⁸⁰ A hajó tervezett hét végi tovább indulását elhalasztották.⁵⁸¹ 1865.05.16-án legénység háromszoros hurrá kiáltása közepette reggel 8 órakor az osztrák „Erzherzog Friedrich” csavaros korvett teljes vitorlázattal elhagyta kikötőnket. A korvetta állítólag a Balti-tengeren fog cirkálni, norvég kikötőkbe fog befutni, és a hónap végén Stockholm előtt horgonyozni fog.⁵⁸²

Hamburg, (1865) máj. 21. Koppenhágából jelentik, hogy „Erzherzog Friedrich“ cs. k. corvette tegnapelőtt elhagyván a Balti-tengert, és északfelé hajózik.⁵⁸³

⁵⁷³ Das Vaterland, Juli 1864-07-03

⁵⁷⁴ Pesti Hírnök, 6. évfolyam, 1865-04-25 / 94. szám

⁵⁷⁵ Neue Freie Presse, April 1865-04-25

⁵⁷⁶ Die Presse, Mai 1865-05-08

⁵⁷⁷ Innsbrucker Nachrichten, Mai 1865-05-24

⁵⁷⁸ Das Vaterland, Mai 1865-05-19

⁵⁷⁹ Neue Freie Presse, Mai 1865-05-13

⁵⁸⁰ Die Presse, Mai 1865-05-14

⁵⁸¹ Neue Freie Presse, Mai 1865-05-16

⁵⁸² Das Vaterland, Mai 1865-05-19

⁵⁸³ Pesti Hírnök, 6. évfolyam, 1865-05-23 / 118. szám

1865.07.17-én Plymouthba érkezett, és részt vesz a flotta hadgyakorlatain.⁵⁸⁴

„Páris, (1865) jul. 19. Hg. Metternich Drouvn de Lhuys úrnak jelentette, hogy az Erzherzog Friedrich austriai corvette az angol-francia hajórajúnnepélyen Cherbourgban és Brest-ben részt fog venni.”⁵⁸⁵

1865.09.14-én Hamburg-ba érkezett.⁵⁸⁶

1865.09.27-hír: Az „Erzherzog Friedrich“ ausztriai hadikorvetje véglegesen Gabenz altábornagy rendelkezése alá adatott, és folyvást Kiel előtt fog horgonyozni.⁵⁸⁷

1865.10.05-én a kieli kikötőjében horgonyzó Erzherzog Friedrich corvette hajóról ma 102 régebb óta szolgáló tengerész tér haza szabadságra.⁵⁸⁸

1866.

1866.02.04-i hír: A kelet-ázsiai expedíció: Az expedíció a „Schwarzenberg” fregattból és az „Erzherzog Friedrich” korvetből áll, majd v. Tegethoff ellentengernagy parancsnoksága alatt. Célja kereskedelmi és hajózási szerződések megkötése Kínával, Sziámmal és Japánnal. Az expedíció április végén indul el Triesztből. A szerződések megkötését közvetlenül követi a konzulátusok felállítása, és hogy azoknak a szerződések pontos végrehajtása biztosított legyen a szükséges tekintély érdekében, egy császári hadihajó fog állomásozni a kínai vizeken, és időről időre meglátogatja a fontosabb kikötőket, ahol osztrák konzulátusok működnek. Amint az expedíció végrehajtja küldetését Kínában, Sziámban és Japánban, v. Tegethoff ellentengernagy a „Schwarzenberg” fedélzetén megkezdi körutazását, amely során meglátogatja Chilét, Perut és a La Plata-államokat, hogy ezekben a növekvő kereskedelmi fejlődésnek indult szabad államokban is növelje az osztrák zászló tekintélyét és konzulátusaink tekintélyét.⁵⁸⁹ 1866.03.08-án még javában folytak az út előkészületei. A csapathoz csatlakozott az osztrák háromárbocos hajó, a Schraus korvette.⁵⁹⁰ Ekkor az SMS Erzherzog Friedrich Kielből, Bremerhaven helyett, Hamburgba hajózott. A feszült katonai helyzet miatt, a Kelet-Ázsiai út elhalasztásra kerülhet.⁵⁹¹ A hajó végül Kielből a Nagy-Belt és a Kattegat-on át eljut a Északi-tengerre, de nem az Elba, hanem a Weser folyóba fog befutni mert a híres Bremerhaven-i szárazdokkban alapos javításon kell átesnie.⁵⁹² Kielből 1866.03.20-án indult el Bremerhaven-be.⁵⁹³ A Kelet-Ázsia-i utat áprilisban kívánták elindítani.⁵⁹⁴ Az utat végül a háborús helyzet miatt lefűjták. Az SMS Erzherzog Friedrich még időben visszaérkezett az Adriára, a háború kitörése előtt.

1866.05.28-án csatlakozott a Fasana csatornában a flottakötélékhez.

1866.07.20-án részt vett a Lissai tengeri csatában.

⁵⁸⁴ Das Vaterland, Juli 1865-07-19

⁵⁸⁵ Sürögöny, 5. évfolyam, 1865-07-21 / 165. szám

⁵⁸⁶ Die Presse, September 1865-09-14

Neue Freie Presse, September 1865-09-14

⁵⁸⁷ Pesti Hírnök, 6. évfolyam, 1865-09-27 / 221. szám

⁵⁸⁸ Die Presse, Oktober 1865-10-05

⁵⁸⁹ Das Vaterland, Februar 1866-02-04

⁵⁹⁰ Die Presse, März 1866-03-08

⁵⁹¹ A Hon, 4. évfolyam, 1866-03-10 / 56. szám

⁵⁹² Neue Freie Presse, März 1866-03-15

⁵⁹³ Das Vaterland, März 1866-03-20

⁵⁹⁴ Die Presse, März 1866-03-20

Az SMS Erzherzog Friedrich-et és a többi fahajót vasláncokkal szerelték fel, amelyek a hajótest oldalára lógtak, hogy bizonyos fokú védelmet nyújtsanak nekik a nagyobb olasz páncélos flotta elleni közelgő csatában.

Az SMS Erzherzog Friedrich és a többi nagyobb fahajó alkotta a második köteléket a csatában, körülbelül 900 méterrel az első sor páncélosai mögött. A második csatasort az SMS Kaiser fedélzetéről Anton von Petz vezette. A csatasor hajói: SMS Kaiser csavaros sorhajó, SMS Erzherzog Friedrich, SMS Radetzky, SMS Adria, SMS Donau, SMS Schwarzenberg és az SMS Novara gőzfregatt. Az SMS Erzherzog Friedrich 250 lövést adott le, és 9 találatot kapott, ebből egyet víz alatt. Személyi vesztesége nem volt.⁵⁹⁵

1866 szeptemberében IX. Pius pápa rendelkezésére állt.
1866.10.12-től a parancsnoka Johann Belzl fregattkapitány.⁵⁹⁶

Az osztrák császári haditengerészet egy hadosztálya, amely a Schwarzenberg és az Adria csavaros fregattokból, az Erzherzog Friedrich és a Dalmát csavaros korvettákból, valamint a Val és Veldics csavaros ágyúnaszádokból állt, (1866) november 6-án indult el Polábról és a Földközi-tenger felé vette az irányt. A flotta parancsnoka, Pokorny kapitány Alexandriába, majd Szuezebe látogat, ahol személyesen fogja értékelni a Szuezi-csatorna előkészítő munkálatainak előrehaladását.⁵⁹⁷ a jelek szerint, közben az SMS Erzherzog Friedrich Szuez helyett, új feladatot kapott.

1866.11.24-i hír: Az osztrák „Erzherzog Friedrich” korvett, ezekben a napokban (1866.11.23-án) Civitavecchia-ba (Itáliai kikötő Róma felett) indult, hogy megvédje az osztrák képviselőket és alattvalókat Rómában, és egyben a pápa szolgálatára is készen áll. A pápa ekkor Róma elhagyását fontolgatta.⁵⁹⁸ Ez azért fontos információ, mert itt nyilvánul meg a lissai diadal eredménye. Az olasz flotta bár meggyengült, de nem semmisült meg, ennek ellenére a „Monarchia” hajója simán beavatkozhat az olasz ügyébe.

1867.

1867.01.13-i hír: A következő idegen hajók vannak Civitavecchia-ban: egy spanyol korvett, a „Vulcan”, egy amerikai jacht 5 ágyúval, a „Frolik”, a francia Aviso „Il Eclairer”, a portugál korvett „Mindello”, az osztrák „Erzherzog Friedrich” 22 ágyúval. A tisztek példás magatartása és a legénység szigorú fegyelme mindenki, még az ellenfél csodálatát is kivívta.⁵⁹⁹

1867.04.11-i hír: (Az osztrák haditengerészettől) A Pr. Ztz. Triesztből írja: A lapok hírei a haditengerészet fegyverkezéséről nagyrészt túlzóak. Az új „Helgoland” korvett, amely egyáltalán nem páncélos korvett, mint azt az újságok jelentették, hanem éppen ellenkezőleg, egy hosszú utakra tervezett fa hajó, várhatóan május 9-én már vízre száll; azonban még mindig lehetséges, hogy a vízre szállás valamivel későbbi időpontban történik meg. Az 5 páncélfregatt, amelyeket itt, Triesztben átalakítanak, lendületesen halad, és teljes felszerelésük várhatóan április végére elkészül. A „Ferdinand Max” és a „Habsburg” páncélfregattok, amelyek a legerősebbek a páncélfloánkban, a harcképességük növelése érdekében a jelenlegi teljes átépítés során vas elemeket kaptak, mint köztudott. A „Ferdinand Max” páncélfregatt, ugyanaz a hajó, amely a „Re d'Italia”-t elsüllyesztette Lissa közelében, csak fa árbocokkal rendelkezett, mivel a páncélok felszerelése akkor még nem volt teljes. A „Donau” fa fregattot és az

⁵⁹⁵ Danzers Armee-Zeitung, Januar-Juni 1928-03-02

⁵⁹⁶ Neue Freie Presse, Oktober 1866-10-13

⁵⁹⁷ Sörgöny, 6. évfolyam, 1866-11-28 / 272. szám

⁵⁹⁸ Neue Freie Presse, November 1866-11-24

Das Vaterland, Dezember 1866-12-06

⁵⁹⁹ Das Vaterland, Januar 1867-01-13

„Erzherzog Friedrich” korvettet jelenleg Polában szerelik le, javítják és készítik elő a kelet-ázsiai expedícióra. A „Donau” nemrég Anconában járt, hogy az osztrák és az olasz kormány között létrejött megállapodásnak megfelelően, az olasz fregatt Gravosa közelében történt elsüllyesztésének körülményeit kivizsgálják.⁶⁰⁰

1867.09.03-án az Adriai-tengeren állomásozó császári és királyi flotta Pokorny kapitány parancsnoksága alatt áll, és az „Adria”, „Donau”, „Radetzy” és „Schwarzenberg”, az „Erzherzog Friedrich” propelleres korvett és a három „Velebic”, „Val” és „Dalmat” hajókból álló császári-királyi flotta parancsot kapott, hogy induljon el a levantei vizekre, hogy megvédje a törökök és a kandiaiak (Kréta) közötti harcok által veszélyeztetett osztrák kereskedelmi hajók és alattvalók érdekeit, és véget vessen a kalózkodásának.⁶⁰¹

1868.

1868 októberében az SMS Donau és az SMS Erzherzog Friedrich Triesztből kihajóztak Sziám felé. „— (A keletázsiai expeditio.) A „Fridrich” nevű csavarcorvette, Pittner fregatt-kapitány parancsnoksága alatt, 12 vontacsövű hátultöltő ágyúval és 256 emberrel, beleszámítva a követségi személyzetet és szakértőket is, múlt vasárnap (1868.10.18-án) reggel 8 órakor Triestből elindult.”⁶⁰² A tervezet útvonal, Sziám, Kína, Japán. A két hajót Petz parancsnoksága alatt dél felé hajózták, megkerülve Afrikát, majd átkelve az Indiai-óceánon Kelet-Ázsia felé. Újuk során Bangkokban és Sziámban álltak meg, mielőtt tovább mentek Kínába. Innen Jokohamába (Japán) hajóztak.

1868.11.07-én az SMS Erzherzog Friedrich súlyos viharban érkezett Algírba, ahol szénkészleteit pótolja. Az SMS Donau fregatt valószínűleg elérte a spanyol partokat.⁶⁰³

Az SMS Erzherzog Friedrichet súlyosan megrongálta egy tájfun Japán közelében szeptember végén. A hajó állomáshajóként a kelet-ázsiai vizeken maradt. Először Kínába hajózott. Sanghajba 1868. november 24-én érkezett meg, ahol javításokat végeztek a felépítményén és a vízleparlóján. A javítások 1868. december 10-ig befejeződtek.

1869.

A „Friedrich” fedélzetén, 1869. január 4-én lerótták tiszteletünket a kelet-ázsiai expedíció második áldozata előtt. Az első a „Donau” vitorlakészítője volt, aki valószínűleg részegen elaludt a fedélzeten, egy kiadós billenés közben a vízbe borult, és észrevétlenül és nyomtalanul eltűnt a tengerben. Részletesebben beszámolnak a második balesetről, amelynek tanúja volt. A kapitánnyal, és Dr. Sch.-szel, szokásuk szerint tegnap este a konyhában ültek. Ez még mindig egy kedves St. Oesterreich, a régi „Friedrich” gályája, és mindig otthon érezik magunkat ott, miközben a hajó kávéházából játékra vagy beszélgetésre összegyűlt útitársaik tompa hangjai szűrődnek ki. Este 11 óra körül járt az idő. A kapitány éppen visszavonult, hogy néhány parancsot adjon ki, mikor a tudósító egyedül maradt a barátjával, Dr. Sch.-szel. Valószínűleg egy nehéz test zuhanásából származó zaj riasztotta meg őket. Rohanta a zaj felé, és lábunknál egy fiatal tengerészt találtak, szétzúzott koponyával és vérfoltos arccal. Az orvosok és a segítség gyorsan megérkeztek, de hiába, elérkezett a szegény ember ideje. Az elsősegélyhelyre szállították, de hajnali 3 óra körül meghalt, anélkül, hogy előzőleg visszanyerte volna az eszméletét. Negyedikén tartották a szolgálatteljesítés közben elhunyt tengerész szomorú temetését. Reggel zászlókkal jelezték a „Donau”-nak a halálesetet, és a „Donau” parancsnokát felkérték, hogy küldje el a káplánt a holttest megáldására. 10 óra körül egy csónakot küldtek,

⁶⁰⁰ Die Presse, April 1867-04-11

⁶⁰¹ Klagenfurter Zeitung, September 1867-09-07

⁶⁰² A Hon, 6. évfolyam, 1868-10-21 / 242. szám

Die Debatte, Oktober 1868-10-20

⁶⁰³ Die Presse, November 1868-11-10

és az admirálistól elhozták a papot. Egy vitorlából készült és zászlókkal díszített sátor szolgált kápolnaként. Előtte egy függőágyban feküdt a holttest, lepellet letakarva. A ravatal mögött a parancsnok és törzskara állt teljes díszsorban, jobbra tőlük, mögöttük pedig az egész legénység alakzatban. Egy rövid misét celebráltak, és a szertartást ünnepélyes dallamok kísérték. Az egész esemény ünnepélyesen méltóságteljes volt. A nyugodt, határtalan óceán, a tiszta ég, az úszó jégtábla, több ezer mérföldre a szárazföldtől és szeretteinktől, hol a szertartást tartották, az erős tengerészek könnyes, viharvert arcú szemei, akik elhunyt bajtársukat gyászolták – mindez rendkívül meghatóvá tette a jelenetet. A temetésre délután 2 órakor került sor. A káplán dalmáciai dialektusban szólt az összegyűlt legénységhez. Beethoven gyászindulójának dallamai halkán és gyászosan szálltak a felénk közeledő „Dunáról”. A testet függőágyba varrták, ólommal megnehezítették, és egy deszkára helyezték. A lelkész ismét előrelépett, és rituális imákkal megáldotta az elhunytat. Mindkét oldalon négy-négy férfi megragadta a deszkát, és a hajó oldalára döntötte – tompa puffanás a vízbe, és az óceán bezárult a test felett. Három sortűz dördült el kézifegyverekből. Ez volt a végső tisztelés.⁶⁰⁴

1869.03.04-én Szingapúrban volt az SMS Erzherzog Friedrichet és a Donau, fedélzetükön kiváló zenekarokkal. A zenekarok egy csodálatos bálon játszottak.⁶⁰⁵

1869.11.02-án a felszerelt osztrák hadihajók jelenleg, a flotta következőképpen vannak elosztva: Levantéban: Escadre-parancsnok Friedrich Freiherr v. Pö. ellentengernagy, Escadre-adjutáns Karl Schaffer korvettkapitány, zászlóshajó „Erzherzog Ferdinand Max” páncélfregatt, parancsnok Alfred Barry sorhajókapitány. A „Habsburg” páncélfregatt, parancsnok Joseph Aurnhammer v. Aurnsteinz Baer fregattkapitány. A „Salamander” parancsnoka L. Ritter v. Eberle fregattkapitány. A „Helgoland” korvett, parancsnok Rudolph Ungewitter fregattkapitány, a „Gum” ágyúaszád, parancsnoka Heinrich Freiherr v. Spaun korvettkapitány. A „Reka” ágyúaszád, parancsnoka Heinrich Buchta korvettkapitány.

A kelet-ázsiai vizeken lévő kötelék parancsnoka Anton Ritter v. Pet ellentengernagy, zászlóshajója a „Donau” fregatt, amelynek a parancsnoka Anton Ritter v. Wipplinger kapitány és az „Erzherzog Friedrich” korvett, parancsnoka Max Ritter v. Pittner kapitány.

A hadműveleti flotta a Boche di Cattaro-ban: Georg Millosich kapitány vezetése alatt a zászlóshajó a „Lucia” gőzös, amelynek a parancsnok: Ulrich Lund korvettkapitány. Az „Andreas Hofer” gőzös, parancsnoka Edmund Germonig korvettkapitány, a „Taurus” gőzös, parancsnoka Heinrich Berthold sorhajó hadnagy. A „Streiter” ágyúaszád parancsnoka Joseph Pichler korvettkapitány, a „Kerka” ágyúaszád, parancsnoka Karl Bec korvettkapitány, a „Möwe” ágyúaszád, parancsnoka egy sorhajó hadnagy; továbbá több kisebb teherhajó: Maximilian Freiherr v. Sterner sorhajó kapitány felügyelete alatt. A „Minerva” vitorlás korvett, parancsnoka Karl gróf Bombelles sorhajó kapitány, az „Artemisia” vitorlás brig, parancsnoka Joseph Primavesi sorhajó hadnagy, a „Saida” vitorlás goletta, parancsnoka Camillo v. Henriquez sorhajó hadnagy.

Galag-ban lévő állomáshajó a „Fiume” gőzös, parancsnoka Anton dr. Teschenberg hadihajó hadnagy.

Különleges küldetésben a „Greif” udvari jacht, parancsnoka Karl Pauer v. Budahegy hadihajó kapitány, az „Elisabeth” gőzös, parancsnoka Fal Ritter v. Kern hadihajó kapitány. A „Gargnano” gőzös, parancsnoka Adolph Rölting fregattkapitány

Felszerelés alatt a „Dandolo” korvett, parancsnoka Ictor Herzfeld fregattkapitány. transzatlanti A Vörös-tengeren állomáshajó a „Narenta” parancsnoka Wilhelm Kropp hadihajó hadnagy.

Állomáshajó a Tona torkolatánál a „Fiume” gőzös, parancsnoka Stein Teschenberg kapitány. Kiképzőhajók:

⁶⁰⁴ Neue Freie Presse, März 1869-03-26

⁶⁰⁵ Neue Freie Presse, Juli 1869-07-02

Tüzérségi kiképzőhajó nincs.

Tengerész kiképzőhajó: Vitorlás: „Benus”. Ezekhez a kiképzőhajókhoz tartoznak az „Artemisia”, „Arethusa” és „Grille”.

A matrózok, altisztek és kormányosok kiképzésére szolgál a „Minerva” korvett, parancsnoka Graf Bombelles sorhajókapitány, és a „Saida” goletta, parancsnoka Ritter v. Henriquez. Mindkét hajó a spanyol-francia partok felé indult. A „Greif” gőzös, parancsnoka Pauer kapitány, és a hajó Anconában tartózkodik.

Felszerelés alatt a „Curtatone” gőzös, javítás alatt: a „Salamander” páncélfregatt, az „Elisabeth” gőzös, a „Helgoland” propelleres korvett, a „Novara” propelleres fregatt.

Átalakítás alatt a „Seehund” ágyúnaszád torpedóhajóvá, a „Kaiser” sorhajó páncélos kazamatthajóvá.

Építés alatt: Első osztályú páncélos hajók: „Lissa”, „Eu” (talán a Prinz Eugen) és „Erzherzog Albrecht”, „Radetzky” és „Fasana”, a „Nikolaus Zrínyi” és a „Pola” szállítóhajó.⁶⁰⁶

A ciklonban megsérült Donau fregatt fedélzetén a munkálatok 1869. november 13-án befejeződtek Jokohama-ban. 1869.11.14-én reggel 8 órakor a Donau fregatt és az Erzherzog Friedrich korvett készen álltak a kihajózásra; az utóbbi indult el elsőként, és a zászlóshajótól való elváláskor 13 lövéssel üdvözölte a parancsnoki hajót, amelyre a szabályzatban előírt számú lövéssel válaszolt.⁶⁰⁷

A hajó egy ideig a Maláj-szigetvilágban volt.⁶⁰⁸

1870.

A hajó ezután dél felé hajózott. 1870. január 21. és február 5. között a Fülöp-szigeteki Manilában kötött ki, majd Kocsincina partjaihoz hajózott. 1870. február 19-én megérkezett Holland Kelet India-i Batavia városába. Itt részt vett a III. Vilmos születésnapjára rendezett ünnepségen.

A hajó ezután 1870. március elején Onrust szigetéhez hajózott, hol feltöltötte szénkészleteit. Ez után Szingapúr következett, ahol a báró Petz ellentengernagy által az előző évben tárgyalt szerződések ratifikált példányainak átvételére várt⁶⁰⁹. 1870. júliusra az osztrák és a magyar országgyűlés nem ratifikálta a szerződéseket a törvényhozási ülésük vége előtt, ezért a haditengerészeti parancsnokság úgy döntött, hogy az SMS Erzherzog Friedrich-et visszaküldi Japánba, hogy rendelkezésre álljon abban az esetben, ha a törvényhozás a téli hónapokban fogadja el a szerződéseket (és hogy elkerülje a délnyugati Csendes-óceán északkeleti monszunviharait).

Végül, úgy tűnik, hogy ratifikálásra kerültek a szerződések: A ratifikációk cseréje Kína részéről Sanghajban, Japán részéről Jokohamában, Sziám részéről pedig Bangkokban történt meg, a szerződésekben foglaltak szerint.⁶¹⁰

Dr. Emanuel Weis-t, aki Roffinigból, Wildenschwert közeléből, Csehországból származott, osztrák haditengerészeti orvosként az „Erzherzog Friedrich” korvett kelet-ázsiai expedíciója során fregattorvosnak nevezték ki. Súlyos agyi elváltozások és az azok által okozott elmezavar következtében 1870. május 25-én Szingapúrban véget vetett életének.⁶¹¹

⁶⁰⁶ Neue Freie Presse, November 1869-11-02

Neue Freie Presse, Januar 1870-01-19

⁶⁰⁷ Mittheilungen der kaiserlich-königlichen Geographischen Gesellschaft, 1870 Hauptteil

⁶⁰⁸ Neue Freie Presse, August 1870-08-15

⁶⁰⁹ Militär-Zeitung, Januar-Juni 1873-04-09

⁶¹⁰ Die Vedette - Militär-Zeitschrift, Januar-Juni 1873-03-30

⁶¹¹ Neue Freie Presse, Februar 1871-02-18

A hajó 1870. augusztus 3-án futott ki Szingapúrból, és 1870. augusztus 15-én Honkongba érkezett. Több napig ott maradt, várva a sanghaji postára az európai híreket. 1870. augusztus 18-án legénysége megünnepelte I. Ferenc József születésnapját. délben és napnyugtakor 21-21 tiszteletlövés dördült el, amelyeket délben, szokás szerint, az összes jelen lévő idegen hadihajó viszonzott. Délelőtt 11 órakor ünnepélyes szentmisét celebrált P. Raimondi apostoli vikárius a korvett fedélzetén. Este gálavacsorát rendezett Overbek császári és királyi főkonzul, melyen a korvett tisztjei is részt vettek, és ahol Őfelsége egészségére koccintottak, amit lelkesedéssel fogadtak.⁶¹²

1870. augusztus 24-én hagyta el Hongkongot Ritter von Pittner kapitány vezetésével, és Amoy felé vette az irányt - Hongkongtól északra fekvő kikötőbe a kínai partoknál-, ahol 1870. augusztus 26-án feltöltötte szénkészleteit. Időközben az osztrák külügyminisztérium úgy döntött, hogy elhalasztja a szerződések ratifikálását.⁶¹³

Ezért a hajót 1870. augusztus 11-én hazarendelték, de az utasítások csak október elején érkeztek meg a hajóra, mire megérkezett Jokohamába. 1870. október 6-án elhagyta a japán vizeket, és hazafelé indult. Miután áthaladt Szingapúron (1870.11.07.), ahol javításokat végeztek a kötélzetén, átkelt az Indiai-óceánon. A hajó a császári állatkert számára sok érdekes állatot szállít.⁶¹⁴

1870.12.14-én érkezett meg Adenbe, majd 15-én már Szuezen volt.⁶¹⁵

1871.

Polába 1871. január 26-án érkezett meg. Így ekkor nem hajózta körül a földet.⁶¹⁶

1871.02.01-én leszerelték a hajót.⁶¹⁷

1871.05.14-i hír: A Fiume-i Tengerészeti Akadémia hallgatói számára az SMS „Erzherzog Friedrich” korvetten jelölték ki gyakorló hajónak, amelyet erre a célra a polai Arsenale-ban készítenek elő.⁶¹⁸

Az SMS Erzherzog Friedrich 1871. június 17-én futott végül ki.

Az SS Alnoch gőzhajó 1871. június 20-án Polából Fasanába vontatta, ahonnan másnap vitorlával indult útnak.

1871. június 24-én először Lisszában állt meg, majd négy nappal később visszatért Polába. Innét Fiuméba ment. Fiuméből Triesztbe hajózott az első, másod és harmadéves kadétokért 1871.07.07-én. A „Friedrich” fedélzetén ekkor az akadémia parancsnoka, Pokorny ellentengernagy is helyet foglalt. A hajó 1871.07.11-én tervezett kifutni.⁶¹⁹

1871.07.21-én délután 18 órakor érkezett Máltára.⁶²⁰ Parancsnoka Poosch (Posch báró) fregattkapitány. A hajó Tunizsig hajózott el. 1871.08.30-án Velencében járt.⁶²¹ Az utat 1871.09.10-én kívánták Triesztben befejezni.⁶²²

1871. július 4-én dél felé hajózott vissza Fiuméba. Ott a fedélzetére vette a kadétoakat és Alois von Pokorny ellentengernagyot, a haditengerészeti akadémia parancsnokát.

⁶¹² Das Vaterland, Oktober 1870-10-20

⁶¹³ Neue Freie Presse, Oktober 1870-10-20

⁶¹⁴ Das Vaterland, Dezember 1870-12-13

⁶¹⁵ Das Vaterland, Dezember 1870-12-18

⁶¹⁶ [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Friedrich_\(1857\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Friedrich_(1857))

Das Vaterland, Januar 1871-01-28

⁶¹⁷ Neue Freie Presse, Februar 1871-02-01

⁶¹⁸ Die Presse, Mai 1871-05-14

⁶¹⁹ Neue Freie Presse, Juli 1871-07-07

⁶²⁰ Neue Freie Presse, Juli 1871-07-21

⁶²¹ Neue Freie Presse, August 1871-08-30

⁶²² Neue Freie Presse, Juli 1871-07-07

Az SMS Erzherzog Friedrich körútra indult a Földközi-tenger középső részére. Először Máltán kötött ki, majd a tunéziai La Goulette következett.

A hajó ezután 1871. augusztus elején kelet felé fordult, hogy meglátogassa Messinát, majd Patrasz és Ithaka következett Görögországban. Későbbi megállt Gravosa-ban (1871. augusztus 18.); Kalamota-ban (augusztus 22.); Polában (1871. augusztus 26–30.); majd Velencében (1871. augusztus 30. – szeptember 4. között). Velence elhagyása után az SMS Erzherzog Friedrich Rovinjba hajózott, ahol kiképző és lögyakorlatokat tartott. Ezek folytatódtak Pirano (Pirán, ma Szlovénia) felé tartó útján is, ahová 1871. szeptember 7-én érkezett meg. Másnap Triesztbe futott be. 1871. szeptember 12-én a hajó visszatért Fiumébe. Az SMS Erzherzog Friedrich 1871. szeptember 14-én tért vissza Polába, és négy nappal később leszerelték ott.

Az út során egy kétes baleset történt Malamocco (Velence) közelében, amely általános együttérzést keltett. A korvett fedélzetén tartózkodó Landa kadét olyan súlyosan elesett a gépházban, hogy egyik lába beszorult a hajótengely alá, és teljesen összetört. Von Pokorny ellentengernagy azonnal megtáviratozta a balesetet a helyi főkonzulátusnak, és az illetékes konzul, Row úr megtette a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a szegény sérült fiatalembert a helyi polgári kórházba szállítsák, ahol a legszorgalmasabb ellátásban részesül. Pokorny ellentengernagy intézkedett, hogy a sebesült férfinak külön szobát és egyéni ellátást biztosítson a katonai kórházban, de a lába annyira fáj, hogy maga könyörgött, hogy a fájdalmas átszállítás elkerülése érdekében a polgári kórházban maradjon. Az orvosok tanácskozást tartottak a kórházban, amelyre a terület vezető szakértőit hívták meg, és sajnos az ő értékelésük szerint az amputáció elkerülhetetlennek tűnik. A sebesült férfit már számos alkalommal meglátogatták osztrák és olasz bajtársai és katonatársai; a prefektus és az osztrák konzul is meglátogatta, hogy bátorítást nyújtson neki; és több magánszemély is felajánlotta már, hogy amint állapota megengedi, magángondozásába veszi a szegény fiatalembert, mivel, mint már említettük, a baleset általában a legélénkebb együttérzést váltotta ki a szerencsétlen férfi iránt, akinek biztosan nem lesz hiánya a gondos ellátásban.⁶²³

1871.09.23-án leszerelték.⁶²⁴

1872.09.07-én az Erzherzog Friedrich megérkezett Polába, miután a Tengerészeti Akadémia kadétjaival Fasana-ban céllövészeti gyakorlatokat végzett. Ez után visszatér Fiumébe.⁶²⁵

1873.06.01-én az SMS Erzherzog Friedrich és az SMS Fasana kelet-ázsiai útját már tervezik. A hajók ősszel indulnának a tervezet értelmében.⁶²⁶

1874.

1874.01.04-én a hajóra kapott beosztást hadnagyként Dubsy gróf és Lehner, zászlósként Treipel és Lehnardt, von der Decken báró, sebészként Dr. Sachs, korvett sebészként Dr. Lederer, hadbiztosként Coelaweig, mérnökként Lantsch, Spetzler és Frank.⁶²⁷

Von Oesterreicher kapitány parancsnoksága alatt kelet-ázsiai expedícióra készül, és a tavalyi év végén, majd idén január végén kellett volna indulnia Polából, állítólag csak március végén kezdi meg útját. Más, látszólag pontosabb jelentések azonban azt mutatják, hogy a hajó a legénység hiánya miatt nem is indul útnak. Nem kifejezetten az erre a célra kiválasztott legénységről van szó, hanem a flottaszolgálathoz szükséges személyzet általános hiányáról. A tisztek összegyűltek, de nincsenek tengerészek. Nagyon sajnálatos, hogy egy ilyen tudományos

⁶²³ Das Vaterland, September 1871-09-05

⁶²⁴ Neue Freie Presse, September 1871-09-23

⁶²⁵ Die Presse, September 1872-09-12

⁶²⁶ Die Vedette - Militär-Zeitschrift, Januar-Juni 1873-06-01

⁶²⁷ Die Vedette - Militär-Zeitschrift, Januar-Juni 1874-01-04

vállalkozást, amelyben nem zárható ki némi kereskedelempolitika sem, fel kell függeszteni az expedícióhoz szükséges legénység hiánya miatt.⁶²⁸

1874. április 30-án újra szolgálatba állt.

1874. május 16-án már útra kész volt és kifutott Polából.⁶²⁹ Tehát, közel négy hónapot vett igénybe a tengerészek toborzása és kiképzése. Evvel kezdetét vette a hajó földközi útja.

Öt nappal később (1874.05.21-én) Port Szaid-ba érkezett, ahol feltöltötte a szénkészleteit, mielőtt áthaladt a Szuezi-csatornán. Útközben megállt Ádenben.

Őfelsége korvettje, az "Erzherzog Friedrich" 1874.07.07-én érkezett Pointe de Galle-ba (brit Ceylon) Ez utóbbi kikötőben javításokat végeztek a hajón, mielőtt 1874.07.11-én tovább indult volna.

1874.07.31-én megérkezett Szingapúrba. Onnét 1874.08.01-jén indul tovább. A fedélzeten tartózkodók mind biztonságban vannak.⁶³⁰ (Egyes források szerint már 1874.07.24-én elérte Szingapúrt.) Ez után több hónapig Kelet-Ázsiában volt.

1874.10.31-i hír: A haditengerészetben belül némi aggodalomra ad okot az "Archduke Friedrich" korvett sorsa, amely jelenleg Kelet-Ázsia partjainál tartózkodik. A legfrissebb jelentések szerint augusztus 29-én indult útnak Hongkongból Japán felé. A korvett valószínűleg éppen akkor hajózott a Kína és Dél-Japán közötti vizeken, amikor az utolsó heves tájfun tombolt ott, oly sok emberéletet követelve. Mivel a "Friedrich" biztonságos japán megérkezéséről még nem érkezett hír, érthető, hogy nagy várakozás övezi a további híreket. Ha a következő postai szolgálat nem tudna híreket hozni, tanácsos lenne ellenőrizni a távirót, hogy érkezett-e bármilyen információ az adott régiókból, hogy megnyugtassuk a legénység aggódó barátait és rokonait.⁶³¹

1875.

Őfelsége, Frigyes főherceg korvette 1875.01.03-án érkezett Jokohamából Hongkongba. A fedélzeten tartózkodók egészségi állapota kielégítő.⁶³²

Itt a hajóról 16 felvételt készítettek arról, hogy a Vénusz bolygóról amint átvonul Napkorong előtt. Ez az esemény akkor látható, amikor a Vénusz a Földdel és a Nappal egy egyenesbe kerül, ami a Vénusz Föld körüli pályáján belül helyezkedik el. Ez egy rendkívül ritka jelenség. A felvételeket a Császári Tudományos Akadémia rendelte meg.⁶³³

1875.02.09-én kihajózott Manilából.

1875.02.18-án Bankok-ba érkezett, ahonnan 1875.03.02-án indult tovább.

1875.03.14-én befutott Szingapúrba.⁶³⁴

Az SMS Erzherzog Friedrich osztrák-magyar corvett 1875.05.06-án érkezett a keleti sziget-tengerre, Borneo északi partjain sok mérés eszközöltetett⁶³⁵. Feltérképezte a szigetet oly módon, hogy az alkalmas lehet-e az Osztrák-Magyar Monarchia gyarmatának. Amikor egy felderítő csapatot küldtek partra a sziget felfedezésére a Siboku-folyón (1875) május 7-én a corvett

⁶²⁸ Die Presse, Januar 1874-01-10

⁶²⁹ Das Vaterland, Mai 1874-05-18

⁶³⁰ Die Presse, Juli 1874-07-31

⁶³¹ Die Presse, Oktober 1874-10-31

⁶³² Neue Freie Presse, Februar 1875-02-16

⁶³³ Die Presse, Oktober 1876-10-13

⁶³⁴ A Hon, 13. évfolyam, 1875-03-18 / 63. szám

⁶³⁵ A Hon, 13. évfolyam, 1875-06-13 / 133. szám

Das Vaterland, März 1875-03-18

harcot folytatott a dajaki tengeri rablókkal (kalózzokkal). A dajakok legendás fejedelmek népe, akik abban hittek, hogy a legyőzött ellenség levágott fejével annak szellemi ereje is közösségüket fogja szolgálni⁶³⁶. Kirar és Delconta matrózok elesettek, Horváth súlyosan megsebesült, de már javulóban van. A többieket visszavonulásra kényszerítették, ami véget vetett a sziget gyarmatosítására vonatkozó terveknek, a legénység utóbb jól volt.

Harc a bennszülöttekkel: 1875. május 5-én délután a „Friedrich” korvett a nyílt Celebesz-tenger felől közeledett Borneó partjaihoz. A horgony a tengerfenékre gurult. Borneó nyílt, akadálytalan partja látszott előttük és a gőzhajó jelentette, hogy két mérfölddel a szárazföld belsejében öt ölnyi iszapot találtak. A szárazföld csak körvonalaiiban látszott, de közelebről hegyesnek tűnt. Azonnal kijelölték a következő napi munkát, mivel kevés volt az idő. A szénkészletek jelentősen csökkentek, és szükség volt rájuk a sokkal nehezebb átkeléshez a Borneó északi részén található Sulu-tengeren és a sziget nyugati partja mentén Labuanig, ahol remélték, hogy némi szénkészletet pótolni tudnak. Az út a Jáva-tengeren, a Makasszár-szoroson és a Celebesz-tengeren keresztül idáig már 20 napig tartott, a legénység kezdett az élelmet felélni. A partvonalat fel kellett mérni a gőzhajó naplójának és útvonalának felhasználásával, amelynek célját Bataviában gondosan meghatározták. Az útvonalat kelet felé kellett venni, magát a partot pedig csillagászati felmérésekkel és felfedezésekkel kellett megvizsgálni, hogy mit kínál. Május 6-án kora reggel a gőzhajó legénysége már partra szállt, és a parancsnok hamarosan követte a csónakjával. Óvatosan, felfegyverkezve szálltak partra. Mind a gőzhajó, mind a csónak, valamint a folyótorkolatnál lévő nigériai hajó a folyó mentén haladt felfelé, majdnem három mérföldnyire a partvonalától. Sehol sem volt emberi jelenlétnek semmi nyoma. Partra szálltak, követték a partot, gyönyörködtek a buja növényzetben, ásványokat és kagylókat gyűjtöttek, és azonosították a torkolatot és a folyó beömlőnyílását, hogy biztosítsák a kikötési pontot. Délben, a trópusok legveszélyesebb időszakában, mindenki újra összegyűlt a fedélzeten. De nagy volt a minden irányból visszatérők döbbenete, amikor a hajó oldalán két szárazföldet fedeztek (zátonyt) fel, amelyek az apály idején emelkedtek ki a mélységből, majd később fokozatosan kezdtek újra eltűnni! Azonnal azonosították őket, és térben látható határaikat a hajóról vett irányszögek segítségével megrajzolták. A hajó előző este dagálykor haladt át a két korallzátony közötti csatornán, és úgy horgonyzott le e tengeri átjáró mögött, mintha egy zárt kikötőben lenne. Keleten egy kiszámíthatatlanul hosszú korallzátony húzódott a keleti zátonytól. Majdnem a horizont alatt egy kicsi, fákkal borított sziget látszott. A hajótól a szigetig a tenger elérte az enyhén ívelő korallzátony szélét. A felderítés előmozdítása érdekében ezt a szigetet még aznap el kellett érni és fel kellett mérni, hogy meghatározzák az útvonal jellegét és a mögötte lévő terepet. Délután 3 órakor a parancsnok és az ütegtiszt elindult Sandy-szigetre. Oda- és visszahajóztak. A Sandy-sziget 12 mérföldre van a "Friedrich"-től. Az éjszaka sötét volt, és a "Friedrich" árbocfénye jelzőfényként szolgált a hazafelé tartó hajó számára. Az éjszaka folyamán elhaladt a barcasse (csónak), majd egy másik, és egy idő múlva még néhány bennszülött kenu, amelyek a friss nyugati szélben kelet felé vitorláztak, némelyik közelebb a barcasse-hoz, mindegyik egyetlen vitorlával. Már a Sandy-sziget elhagyásakor egy halvány füstfelhőt vettünk észre, amely messze a szárazföld belsejében, a part menti hegyekben gomolygott. E bennszülöttek éjszakai utazását csak az magyarázhatja, hogy valahol a hegyek nyúlványaiban van egy borneói település, akik, tudatában az éjszakai körülményeknek, úgy döntöttek, hogy megszabadulnak a hajótól, ettől a teljesen váratlan látogatótól. Teljes csendben elhaladunk egy hajó mellett egészen közel – a kiáltások haszontalanok lennének, mert senki sincs a hajóban, aki beszélne malájul. Későre jár, és az éhség csillapítást követel. A következő napot a vízrajzi felmérés befejezésére jelölték ki, a gőzhajó megpróbálja megkerülni a teljes zátonyt, amely körülbelül nyolc tengeri mérföld hosszan dél-délkeleti irányban húzódik. Ezzel egy időben fát vágnak ki a szárazföldön az üzemanyag-ellátás növelése érdekében. Ennek

⁶³⁶ <https://kiszo.net/2019/05/12/barangolas-a-fejvadaszok-foldjen/>

érdekében felméri a Siboku folyó torkolatától keletre fekvő kis félszigetet, amelyet egy mocsár választ el a szárazföldtől. Egészen a partig kivágásra alkalmas fák találhatók itt, és a hajó közvetlen közelében található. Május 7-én a főparancsnok utasította Nembrini kadétot, hogy a 3-as számú hajóval és 30 fővel, köztük 4 altiszttel és 1 civil munkással rakodjon fát a félszigeten. A legénység 10 puskát és 120 töltény éles lőszert, valamint 14 horgot kapott a fakivágáshoz. A kadét azt a parancsot kapta, hogy állítson fel öt őrszemet puskákkal figyelőként és készenlében legyenek, hogy megvédjék a csapatot a zaklatástól, ha bennszülöttek jelennének meg. A félszigetre érve a kadét járőrözést végzett a sűrű erdős területen, és lakatlannak találta; ennek következtében az őrszemeket délben nem állították fel, és minden férfi faaprítással és -darabolással dolgozott. Délután 2 órakor néhányan észrevettek egy kenut, amely a folyóból emelkedett ki. Közvetlenül ezután négy másik hasonló kenu is megjelent. Megkerülve a hegyfokot, pontosan az orrukat a sekély öböl felé fordították, ahol a korvett csónakja volt kikötve, felhúztak egy nehéz, fadeszkából készült mellvédet az orra. Minden deszkán egy lőnyílás volt, és lassan elindultak a csónak felé. A kenuban ülő matróz angol szavakat kiáltott a vadembereknek, amikor egy lövés dördült, ami neki szólt, de szerencsére mellément a lövés. A férfi viszonzta a karabélyából a tüzet, a legénységet fegyverbe szólították, és hosszas előkészületek nélkül mindenki a tőle telhető legjobb módon támadott. A csónakban lévő férfi, aki elég sokáig hártotta karjaival a felé csapódó lándzsák támadásait, és csak épphogy megúszott több lövést, már nem bírta tovább; a vízbe ugrott, és elérte a partot. Körülbelül tizenkét fős csoport rohant felé, azzal a szándékkal, hogy gázolva és úszva elérjék a csónakot, partra viszik és rögzítik. A vademberek minden löfegyvere az előrenyomuló csoport ellen irányult. Ekkor ketten meghaltak, kettő pedig súlyosan megsebesült. A halálosan sebesültek a vízben gyűltek össze, a sebesültek a partra vonszolták magukat, és a váratlan helyzet miatt megrémülve a csoport a szárazföldre vonult vissza. Néhány katonai ösztönnel rendelkező ember gyorsan felfedezte a bennszülöttek tervét, és látta, hogy a golyók nem tudják áthatolni a kenu orrának mellvédjét. Ezért kimentek a partra, ahol fedezékbe húzódhattak a sziklák mögött. Több vadembert eltaláltak, köztük az ősz hajú vezetőt is. A visszavonuló férfiak a parton tartották magukat, és néhány puska onnan folytatta a tüzelést. Az első csoportból csak két ember érte el a csónakot, de a horgony kitarzott, így el kellett hagyniuk a hajót és vissza kellett térniük a partra. Két másik kenu ismét megjelent a partvonal mögött, és arra kényszerítette a két ott táborozó tengerészt, hogy hagyják el pozíciójukat, ahonnan olyan hatékonyan zaklatták a kenu legénységét, és egyesítsék erőiket a többiekkel. Két új kenu megjelenése vad társaikkal szörnyű benyomást tett a legénységre. A kalózok mintha a földről ugrottak volna ki. A legénység úgy érezte, mintha minden oldalról bekerítették volna őket. Miután több száz lépést visszavonultak, hagyták, hogy a fosztogató bennszülöttek partra szálljanak. Nagy sietséggel – még a tengerészek visszatérésétől is tartva – mindent, amit csak találtak, berángattak a csónakjaikba, és eleveztek. A hajó csónakja úgy tűnik, csak a tízperces csata alatt volt személyzettel ellátva. A tengerészek ezután tervet kerestek a leghatékonyabb védekezésre, egyfajta barikádot építettek, és több puskával felfegyverzett férfi járőrözött az ideiglenes tábor körül. Mások a parton lévő fákra másztak, hogy figyeljék a kalózokat és a gőzhajót. Este a gőzhajó érkezése szabadította meg őket ettől a gyötrelmes megpróbáltatástól. Mindenki a fedélzetre szállt, kivéve azt a két bátor férfit, akiket egy vadember lefejezett. A karabélyveszteségek és a raktárban maradt töltények ellenére a legénység elegendő lőszert hozott vissza ahhoz, hogy a támadók több mint felét megölje. További támadásra azonban nem került sor. A későbbi beszámolók szerint nem dajákok voltak, hanem a Sali csoportból vagy egy Salühoz tartozó szigetcsoporthoz származó malájok, és minden arra utal, hogy a löfegyvereik olyan nehezek, hogy ritkán viszik partra őket, csak a kenukban tartják őket. Keserű óra volt, amikor a bárka veszteségeinek híre ment. A hajón mindenki történeteket mesélt, mindenki kérdezett. A sebesülteket kórházba szállították, és elvégezték az első vizsgálatokat. Az emberek fantáziája hamarosan elszabadult, a támadók száma és az elszenvedett veszélyek

nagysága hamarosan határtalanná vált. Aztán megszólalt a riadó, a hajót felkészítették a csatára, éles lőszerrel osztották szét, mindenki előkészítette a fegyverét, és éles lőszerrel a hátukon aludtak el. Az őrség csoportokban maradt, hogy a legénységgel ellátott támadó csónakokat puskatűz alatt tartsák a vízen. Az éjszaka sötét volt, és illett egy ilyen komor naphoz. A tisztek a parancsnok előtt gyűltek össze egy tanácsülésre. A parancsnok hallani akarta a véleményüket az elkövetők elleni büntetőeljárás jellegéről és mértékéről. Reggel 9 órakor a tiszt tanács befejeződött, és kiadták a következő napi parancsokat. Reggel a felszerelt fa bárkát a gőzbárkával együtt vízre bocsátották, és partra szálltak, hogy a legénység megcsonkított holttesteit keressék. Ezután visszatért hajóra. Egyik holttestet sem találták meg. Reggel 9:30-kor a két bárka a parancsnok irányítása alatt elindult, hogy átkutassa a partot, 15 mérföldet haladva kelet felé. A támadóknak sehol sem volt nyoma. Az egész napot a csónakban töltötték a napon, és újabb eredménytelen kísérletet tettek a folyóba vezető csatorna megtalálására. Délután 4 órakor mindkét bárka visszatért a hajóra. Másnap, vasárnap, egy megfelelő feliratú keresztet állítottak fel azon a parton, ahol a tengerészek elesetek. Eldördült a temetési tisztelgés, a zászlót félárbocra eresztették. Délben a hajó, útra kész volt. A parancsnok úgy döntött, hogy kelet felé veszi az irányt. Folytatták útjukat a part közelében. Borneó partjai és a Barridre-zátony között navigáltak. A barcasse-szal élen óvatosan teszik meg a tizennyolc mérföldes távolságot. Este 7 órakor a korvett egy árnyékos kikötőben horgonyoz le, ahol a legbujább erdő egészen a tengerig ér. Három sűrű erdővel borított, magas sziget fekszik a part közelében. Tíz öl mély vízben horgonyoznak le. Reggel egy hosszú, látszólag végtelen útszakaszt keresnek, de a nap már előrehaladott, tovább kell haladniuk. A hajó a megszokott módon halad tovább a keskeny, kanyargós csatornán a Borneóból folyó folyók iszaplapjai és a Bum-Bum-szigeteket körülvevő korallzátonyok között. A csatorna azonban egyre szűkül, egy mérföldön át nem találunk olyan széles nyílt vizet, amelyen a korvett át tudna haladni. Ha létezik ilyen víz, először alaposan fel kell deríteni, amíg egy hajózható csatornává nem válik. Amíg ez nem történik meg, le kell horgonyozni, mivel a csatorna már annyira keskeny, hogy a hajó csak egy alacsony merüléssel tud elhaladni a korallzátony mellett. A terep meglehetősen jól felmérhető, a korallzátony szinte a partig terjed. Ki kell jelölni az utat, és a döntés hamarosan megszületik. A „Friedrich” ismét gőzölög, ezúttal mivel az útvonal ismert, gyors tempóban a kikötő felé halad. A hajó ismét lehorgonyoz az éjszaka sötétjében. Május 11-én reggel vízre bocsátják a csónakokat, és a hajó a zátonyoktól nyugatra indul, vissza a Celebesz-tengerbe. Egy hónappal később a hajó Szingapúrban horgonyoz le.⁶³⁷

1875.06.11-én érkezett meg Szingapúrba Borneóból.⁶³⁸

1875.08.09-én Jokohama-ba érkezett az osztrák „Friedrich főherceg” korvett. Innen hajózott tovább 1875.08.28-án (eredetileg 24-én futott volna ki). 1875.10.04-én érkezett San Franciscóba, ahonnan október 23-án készült tovább hajóni Valparaísoba (Chile)⁶³⁹

1875.12.29-én futott be Valparaísoba. Innét a tervek szerint 1876.01.16-án hajózik tovább Montevideóba.⁶⁴⁰

1876.

1876.02.25-én Montevideóba érkezett.⁶⁴¹

⁶³⁷ Neue Freie Presse, November 1875-11-23

⁶³⁸ Neue Freie Presse, Juni 1875-06-12

⁶³⁹ Das Vaterland, August 1875-08-13

Neue Freie Presse, Oktober 1875-10-05

⁶⁴⁰ Neues Fremden-Blatt, Dezember 1875-12-31

⁶⁴¹ Die Presse, Februar 1876-02-27

Spanyolország rajtaütést hajt végre a kalózok rejtekhelyein a Sulu-szigetcsoporthoz, ahol, mint köztudott, 1875-ben megtámadták az „Archduke Friedrich” osztrák korvett legénységének egy részét. Az újság ezt írja: „Sulu és Tawi-Tawi szigetcsoporthoz keselyűk fészke, amelyeket kegyetlenül és súlyosan fognak megbüntetni. Reméljük, hogy az osztrák kormány, amely baráti viszonyban áll Spanyolországgal, hamarosan teljes és megalkuvást nem ismerő elégtételben részesül.”⁶⁴²

Az SMS Erzherzog Friedrich az útja során kikötött San-Francisco-ban (USA), valamint felkeresett számos dél-amerikai országot. Az Adriai-tengerre 1876-ban érkezett vissza. **Így, 1874 – 1876-ban körülhajózta végül a földet.**⁶⁴³ Érdekes, hogy erről az útról a sajtó igen szűkszavúan tudósított és csak egy folyóirat szentelt tárcát az utazásnak.

Tobias R. kapitány és Joseph Lehnert hadnagy közösen jelenteti meg a hajó földkerülő útjának történetét.⁶⁴⁴ A kiadvány még szeptember elejére sem készült el.⁶⁴⁵ Az útról korábban a „Neue Freie Presse” annak idején tárcasorozatot adott ki.⁶⁴⁶ Végül szeptember végén még is az üzletkebe került, Joseph Lehnert neve alatt, füzeteként kiadva. A hajó útja igen kalandos volt. Kétszer is azt hitték, hogy a hajót a tengeren pusztító szörnyű tájfunok pusztították el, amelyek 1874-ben nem kevesebb, mint 12 000 ember életét követelték és több száz hajót pusztítottak el. Borneo-i, a teljesen ismeretlen Szunda-sziget körüli hajózása, a veszélyes átkelés a Maccassar-szoroson, a kalóztámadás Sibokubathoz, a korvett által Borneó partjain tett fontos felfedezések gazdag, részletes beszámolók alapját képezik.

A füzetek végig követi a hajó útját a kék Adrián és a Földközi-tengeren át kalauzol el minket az egyiptomi partvidékre, amelynek lenyűgöző benyomásait lelkes szavakkal írja le. Megismerjük az életet a Szuezi-csatornában, átszeljük a Nílus-völgy költői síkságait, és meglátogatjuk Kairót és a piramisokat. E magával ragadó képek után megpillantjuk a Vörös-tenger sivár és zord szikláit, és megérkezünk Aden sziklaerődjéhez. Egy viharos utazás után az Indiai-óceánon keresztül elérjük Ceylon bájos paradicsomát, és megismerkedünk a trópusok buja növényzetével. Ezután Szingapúr következik, Dél-Ázsia nagy kereskedelmi központja. Hongkong, Amoy és Sanghaj, ahol megismerkedünk a kínaiakkal, ezzel a rendkívül érdekes néppel. Bájos képekben suhan el előttünk Japán, kultúrájának érdekes sajátosságaival: Nagaszaki, Simonoseki, Kobe, Oszaka, Kiotó, Jokohama és Tokió (Jeddo), a Felkelő Nap Országának legnépesebb városai kerülnek elénk. Megismerkedünk a japán udvari élettel, és tanúi lehetünk a mikádó környezetének. Ezután az égi világ rejtelseibe merülünk, megfigyelve a Vénusz átvonulását. A szerző innét délre vezet minket a Fülöp-szigetekre, majd Sziámba, Bangkok uralkodói udvarába, amelynek monarchiánk iránti együttérzését egy sor pompás udvari ünnepség fejezi ki. Ezt követte a Szunda-tenger kalandos három hónapos átkelése és Borneó körül hajózása. Felfedezzük Batavia és Surabaya városait Jáván. Szingapúrból a szerző a johori maharadzsa, egy liberális maláj herceg udvarába kalauzol el minket, majd ismét északra, Hongkongba, Kantonba és Makaóba. Visszatérve Japánba, átkelés a Csendes-óceánon, és San Franciscóban köszöntjük a nyüzsgő Újvilágot. Átutazunk Kalifornián és Nevadán, meglátogatva az arany- és ezüstbányákat, amelyek kincsei páratlan gazdagságot teremtenek egyik napról a másikra. Egy hosszú tengeri út után elérjük Valparaísót, utazunk Santiagóba, Chile fővárosába, majd pusztító viharokkal küzdve belépünk a vadregényes, gleccserekben gazdag Magellán-szorosba, ahol találkozunk Patagónia és a Tűzföld népével. Ezután megcsodáljuk a Río de la Plata nagyszerűségét, és ellátogatunk Montevideóba. Az Atlanti-óceánon átkelve megismerkedünk az Azori-szigetekkel, majd Gibraltár sziklaerődjével, a bájos Algesirassal, ahol egy vérre menő bikaviadalt mutatnak be nekünk, majd Algír és Palermo

⁶⁴² Neue Freie Presse, März 1876-03-17

⁶⁴³ Az Országos Középtanodai Tanáregylet Közlönye, 1877-1878. 11. évfolyam, 1877-78 / 12. szám
[https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Friedrich_\(1857\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Friedrich_(1857))

⁶⁴⁴ Die Presse, Juli 1877-07-26

⁶⁴⁵ Österreichische Buchdrucker-Zeitung, Juli-Dezember 1877-09-20

⁶⁴⁶ Neue Freie Presse, September 1877-09-25

meglátogatása után megérkezünk szeretett hazánkba Pola-ba. A szerző 49 500 tengeri mérföldet siklott át a világ összes óceánján.⁶⁴⁷ A hajó 1570 tonna, 230 LE, 14 oldalágyú, 15 egyéb löveg, 258 fő személyzet.⁶⁴⁸ Az útibeszámoló talán azért kapott kevesebb figyelmet, mert előtte jelent meg a Tegetthof vitorlás északi sarki útjának a beszámolója.

1876.06.30-án leszerelték a hajót.⁶⁴⁹ Ekkor felmerült a hajó lebontásának a gondolata.⁶⁵⁰

1877.03.06-án már arról írtak, hogy elképzelhető a hajó hasznosítása a kadétk iskolahajójaként.⁶⁵¹

A hajó több mint három és fél évnyi felújításon esett át.

1880.03.21-i hír. Az "Erzherzog Friedrich" az osztrák kiállítási megbízókat Melbourne-be (Ausztrália) szállítja. Kétségtelen, hogy a "Helgolandhoz" hasonlóan méltóképpen képviseli majd az osztrák zászlót.⁶⁵² Az „Erzherzog Friedrich” korvette felszerelése gyorsan halad, így ez a transzatlanti útra szánt hajó néhány héten belül szolgálatba állhat.⁶⁵³ Nem tudom, hogy végül eljutott e ekkor az ausztrál vizekre.

1881.

1881.01.07-én első tartalékba helyezték.⁶⁵⁴ Az "Archduke Friedrich" korvett is szolgálatba áll, és matrózkiképző hajóként fogják használni.⁶⁵⁵ A hajó a Földközi-tenger vizei készült eljutni.⁶⁵⁶ Parancsnoka.⁶⁵⁷ Erzherzog Friedrich korvett hadnagyai: Gustav Thewald, Carl Honatek, August Schweissgut, a hajó zászlósa, Emil Fuchs, tengerészkadétk: Julius Sikora, Johann Rudesch, Ludwig Hinkel, Carl Edler von Pflügl, Alexander Ritter von Maravie, Leo Lius, fregattorvos Dr. Ludwig Schaffer, az ideiglenes korvetorvos Dr. Arthur von Suhay, harmadosztályú mérnökök: Kosmo Jakoveic és Franz Zodet.⁶⁵⁸ Anton Sanchez de la Cerda és Hugo Guberth, Moriz Huber és Paul Fiedler tengerészkadétk.⁶⁵⁹

A »Friedrich főherceg«, Carl Bec (Bed) fregattkapitány parancsnoksága alatt, június 23-án, a »Haditengerészeti Akadémia kadétjaival kifutott és felkereste Sebenico-t, Ragusa-t, Korfu-t, Messina-t és Marseille-t. Miután (1881) szeptember 4-én visszatértek erről a küldetésről, a személyzetet és a legénységet kiegészítik, hogy az újonnan kinevezett kadétkkal együtt egy évig tartó transzocéáni útra indulhasson.⁶⁶⁰

Tisztikara: Hugo Freiherr von Pelichy első hadnagy, hadnagyok: Alois Wörter, Constantin Pott, Gustav Ritter von Cimotti, zászlósok: Michael Starcevic, Lazar Schukic, Franz Mirtl, a haditengerészeti kadétk: Carl Seidensacher, Elemer Laszlo de Kaszon, Eduard Höchsmann, Carl Hellin, Ludwig May Treitl, Keil, Franz Rief Jostter von Wukellic, Emil Mendelein, Ludwig Hoor, Friedrich Fitz Edler von Reiterdank, Anton Hesse, Sigmund Freiherr Gheraldi-Gondola, Ervin Raisp Edler von Caliga, Oskar Kohen, Friedrich Freiherr von Schleinitz, Carl Bridiga, Carl von Hirrs von Pronay, Emilo Frei, Jako Frei Josef Pfenngberger, korvetorvos

⁶⁴⁷ Österreichisch-Ungarische Buchhändler-Correspondenz, Juli-Dezember 1877-09-29

⁶⁴⁸ Salzburger Volksblatt, Oktober 1877-10-16

⁶⁴⁹ Die Vedette - Militär-Zeitschrift, Januar-Juni 1876-06-30

⁶⁵⁰ Militär-Zeitung, Juli-Dezember 1876-11-04

⁶⁵¹ Die Vedette - Militär-Zeitschrift, Januar-Juni 1877-03-06

⁶⁵² Wiener Allgemeine Zeitung, März 1880-03-21

⁶⁵³ Wiener Allgemeine Zeitung, Juni 1880-06-19

⁶⁵⁴ Militär-Zeitung, Januar-Juni 1881-01-07

⁶⁵⁵ Das Vaterland, Januar 1881-01-12

⁶⁵⁶ Wiener Allgemeine Zeitung, Januar 1881-01-18

⁶⁵⁷ Wiener Allgemeine Zeitung, Januar 1881-01-26

⁶⁵⁸ Militär-Zeitung, Januar-Juni 1881-02-11

⁶⁵⁹ Militär-Zeitung, Januar-Juni 1881-03-25

Militär-Zeitung, Januar-Juni 1881-05-06

⁶⁶⁰ Budapesti Közlöny, 15. évfolyam, 1881-08-03 / 175.

Morgen-Post, Juni 1881-06-29

Dr. Alexander Tullinger, a 9. osztályú mérnök Paul Eyb és a 2. osztályú haditengerészeti biztos Wenzel Gorda.⁶⁶¹

1881.10.10-én reggel 8-kor kifutott Polából. Hermann Zedik (Czecik) von Bründelsberg fregattkapitány parancsnoksága alatt megkezdí transzatlanti útját a ma végzett tengerészcadéttakkal. Az út, amely a Tengerészeti Akadémián idén végzett tengerészcadéttok gyakorlati tengerészeti képzéseként szolgál, a braziliai Bahiába, a Jóreménység-fokhoz, Madeirára és Észak-Amerikába viszi őket, és körülbelül egy évig fog tartani.⁶⁶²

1881.11.12-én kifutott Cagliari-ból (Olaszország).⁶⁶³

1881.12.25-én megérkezett Bahiába (Brazília).⁶⁶⁴

1882.

1882.02.09-én Fokvárosba érkezett.⁶⁶⁵

1882.04.04-én Martinique-ra (Karib-tenger, Kis-Antillák) érkezett.⁶⁶⁶

1882.05.20-án Cadix-ba (Spanyolország) érkezett.⁶⁶⁷

1882.06.13-én befutott Polába.⁶⁶⁸

1882.08.09-én már Messinában volt.⁶⁶⁹

1882.08.13-án befutott Palermóba.⁶⁷⁰

1882.08.21-én Máltán kötött ki.⁶⁷¹

1882.08.30-án Korfun volt a haditengerészeti akadémia kadétjaival.⁶⁷²

1882.09.14-én megérkezett Polába. Még az este áthajózik Fiuméba. Kétnap múlva visszatér Polba, hogy megkezdje egyéves atlanti útját az újonnan beiratkozott tengerészeti kadéttakkal.⁶⁷³

Tisztikara: hadnagyok: Wladimir Knittel, Arthur Lobinger, Conrad Spiller (Spáler), Alexander Toppo, zászlósok: Carl Heinrich, Josef Sertie, Silvius Bersa von Leidenhal, Victor Ammer. Haditengerészek: Carlos von Triul-Herzzi, Antons von Triul-Herz Ses Constanz Willenik, Theodor Skerl Eller von Schmiedtheim, Wladimir Momeilovic, Ludwig Lamminger, Caesar von Arbesser-Rastburg, Hugo Welschan, Alfred Freiherr von Koudelka, Rudolf Ritter von Rainer zu Lindenbichl, Alfred Alfred, Schmiedr Bermas von Schmieder, Hugo Kuschel, Johann Schwammel, Leo Reichhardt, Hugo von Zaccaria, Alexander Hansa, Rudolf Dworzak von Kuhnburg, Robert Graubner, Fidelis Zeschko, Alois Bachich, Franz Holub, Nikolaus Michieli von Vitturi, Carl Pichler, Alfred Fesch. Dr. Rudolf Fischer korvettorvos, Josef Kainer másodosztályú mérnök, Heinrich Schnabl harmadosztályú mérnök.⁶⁷⁴

1882.10.17-én reggel 8-kor futott ki Polából. A parancsnok Karl Kroanewetter kapitány. A fedélzeten 29 kadét van. Tervezett útvonal, Gibraltár, Észak- és Dél-Amerikát, valamint Fokvárost, Zöldfoki-szigetek meglátogatása. A hajó az út egy részét vitorlázva teszi meg.⁶⁷⁵

⁶⁶¹ Militär-Zeitung, Juli-Dezember 1881-09-16

⁶⁶² Neue Freie Presse, Oktober 1881-10-11

⁶⁶³ Wiener Allgemeine Zeitung, November 1881-11-12

⁶⁶⁴ Das Vaterland, Dezember 1881-12-27

⁶⁶⁵ Die Presse, Februar 1882-02-10

⁶⁶⁶ Neue Freie Presse, April 1882-04-05

⁶⁶⁷ Wiener Sonntags-Zeitung, Januar-Juni 1882-05-21

⁶⁶⁸ Das Vaterland, Juni 1882-06-13

⁶⁶⁹ Die Presse, August 1882-08-09

⁶⁷⁰ Das Vaterland, August 1882-08-14

⁶⁷¹ Die Presse, August 1882-08-22

⁶⁷² Wiener Allgemeine Zeitung, August 1882-08-31

Wiener Allgemeine Zeitung, September 1882-09-03

⁶⁷³ Neue Freie Presse, September 1882-09-14

⁶⁷⁴ Militär-Zeitung, Juli-Dezember 1882-09-19

⁶⁷⁵ Militär-Zeitung, Juli-Dezember 1882-10-20

Neuigkeits-Welt-Blatt, November 1882-11-01

1882.10.31-én megérkezett Korfura.⁶⁷⁶

1882.11.16-án Cagliariába (Olaszország) érkezett.⁶⁷⁷

1882.12.13-án érkezett Gibraltárba.⁶⁷⁸ Innét 1883.01.01-én hajózott tovább.⁶⁷⁹

1883.

1883.02.09-én Bahia-ba (Brazília) érkezett.

1883.04.01-én Martinique-ba (Karib-tenger, Kis-Antillák) érkezett.⁶⁸⁰

1883.05.16-án New York-ba érkezett.⁶⁸¹

E látogatás alkalmából a New York-i „Austrian-American Newspaper” (1883) május 24-én ezt írta: „Jelenlegi útján a „Friedrich főherceg” 1882 októberében hagyta el Polát. A Földközi-tengeren tett útja során a hajónak 58 napig kellett heves viharokat kiállnia, amelyek arra kényszerítették, hogy a spanyol parton kössön ki. Majd a „Friedrich főherceg” Gibraltárt és Bahiát érintve jutott el Brazíliába és Martinique-ba (Antillák). Ezen az úton, az Egyenlítő alatt, a hajó elveszített egy embert. Martinique-ból a hajó Kingstonba (Jamaica), majd Havannába (Kuba) hajózott, és onnan New Yorkba, ahová május 16-án érkezett meg. Itt tartózkodása június 4-ig van kitűzve, ezt követően a visszaút Portsmouth-on (Anglia), Brest-en, Cherbourg-on és Gibraltáron keresztül Polába történik, amelynek kikötőjében várhatóan idén szeptember közepén köt ki. Az "Archduke Friedrich" többnyire vitorlával közlekedik, és mindössze 104 tonna rakományt szállít, amelyet a tengervíz kondenzálására és szűrésére is használnak.”⁶⁸²

1883.07.06-én megérkezett Portsmouth-ba (Anglia).⁶⁸³

1883.09.14-én érkezett Gravojába egy kéthetes cartagenai út után. Mint köztudott, az utat a tavalay a Tengerészeti Akadémián végzett tengerészkadéttal együtt vállalták. A Földközi-tengeren uralkodó rossz időjárás miatt a korvett 58 napig tartott, hogy Polából Gibraltárba jusson. A Bahiába vezető út 40 napig tartott, az út pedig Bahiából Martinique-ba vitt. Ezután Kingston, Jamaica volt a következő kikötő, ahonnan az út New Yorkba folytatódott. A hajó felkereste Havannát. New Yorkban a hajó legénysége részt vett a csodálatos Brooklyn híd ünnepélyes megnyitóján. A visszaút New Yorkból Portsmouthba 30 napig tartott, ezalatt a nap szinte soha nem látszott, miközben a sűrű köd és a jéghegyek gyakran kísérték a korvette-et. Portsmouthból a korvette Cherbourgba és Brestbe, majd Cadizba hajózott. Brestben és Cherbourgban lehetőség nyílt meglátogatni a nagy francia fegyvertárat.

Portsmouthból kirándulásokat tettek Londonba, ahol a Nagy Halászati Kiállítás zajlott, és különös vonzerőt jelentett a fiatal tengerészek számára.

Cadiz-ban zajlott a "Feria", ezek a népszerű mulatságok nagyszerű bikaviadalokkal és bálokkal, mandolinokkal, tűzijátékkal amelyek érdekes betekintést nyújtottak a korvette tengerészkadétjainak a spanyol népeletbe. Cadizból a hajó Cartagenába hajózott, ahonnan a Corvette néhány nappal ezelőtt érkezett Gravalába.⁶⁸⁴

1883.09.22-én érkezett vissza Polába.⁶⁸⁵

A hajó két transzatlanti átkelést hajtott végre az utóbbi időben, és most leszerelik és második tartalékba helyezik, és valószínűleg nagyobb javításokra lesz szüksége.⁶⁸⁶

⁶⁷⁶ Die Presse, November 1882-11-02

⁶⁷⁷ Die Presse, November 1882-11-16

⁶⁷⁸ Die Presse, Dezember 1882-12-14

⁶⁷⁹ Die Presse, Januar 1883-01-02

⁶⁸⁰ Die Presse, April 1883-04-02

⁶⁸¹ Die Presse, Mai 1883-05-17

⁶⁸² Die Presse, Juni 1883-06-14

⁶⁸³ Die Presse, Juli 1883-07-06

⁶⁸⁴ Die Presse, September 1883-09-22

Die Vedette - Militär-Zeitschrift, Juli-Dezember 1883-10-10

⁶⁸⁵ Neue Freie Presse, September 1883-09-25

⁶⁸⁶ Militär-Zeitung, Juli-Dezember 1883-09-21

Neue Freie Presse, September 1883-09-25

1885.

1885.06.28-án az „SMS Erzherzog Friedrich“ osztrák-magyar corvette, Kvarner (Quarnero) öbölből Fiuméba érkezett, hogy a tengerészeti akadémiai növendékek első osztályát gyakorlati útra vigye.⁶⁸⁷ A hajó ekkor már iskolahajóként üzemelt. 1885.07.01-én kadéttal a fedélzetén futott ki.⁶⁸⁸ A hajó a kadéttal 1885.07.30-án már vissza is érkezett Fiuméba.⁶⁸⁹

1885.09.16-án Fiumében a hajót felkereste Natália királynő, Zichy gróf kormányzó kíséretében. A hajó a vendéget 21 ágyúlövéssel köszöntötte érkezésekor és távozásakor egyaránt.⁶⁹⁰

1886.

1886.06.24-én egy nyolc hónapos kiképzőútra készült, az Adriai-tenger északi részén. 1886.06.28-án a korvett Fiumében horgonyoz le, és az elsőéves kadéttok másnap hajóra szállnak Haus és Golkowsky hadnagyok parancsnoksága alatt. 1886.06.30-án indul Fiuméből az első kiképző hajóút, amely 1886.07.30-ig tart. A hajóút során felkeresik Sebenico-t, Spalato-t, Lesina-t, Lissa-t, Gravosa-t, Roche di Cattaro-t és Korfu kikötőit, valamint, ha az idő engedi, Argostoli és Kefalonia kikötőit is. A tartózkodás mindegyik helyszínen egy vagy két napig tart, a körülményektől függően. A korvett várhatóan július 30-án délután érkezik meg Fiuméba. 1886.07.31-én a kadéttok partra szállnak, a másod- és harmadévesek pedig Emanuel Karcher korvettkapitány parancsnoksága alatt hajóznak ki. Köztük van Öfelsége Leopold főherceg és nevelője, Ritter von Jedina korvettkapitány. A "Friedrich főherceg" korvett 1886.08.01-jén indul Fiume kikötőjéből, hogy megkezdje második útját, amely szeptember 15-ig tart, és amelynek során a következő kikötőket látogatják meg: Szmirna, esetleg Pyraeus (Pyree) odaúton, majd Zakynthosz, Boche di Cattaro és Pola. A kikötőkben a tartózkodás 4, 3, 2, 1 és 5 napig tart. A visszautat Pyraeus-ból legkésőbb augusztus 20-án kell megkezdni, vagy esetleg ugyanazon a napon Szmirnából, ha a Fiume-Szmirna közötti út kedvezőtlennek bizonyul. A kötelező lögyakorlatokat a központi kikötőben kell végrehajtani.⁶⁹¹

1887.

1887.07.10-én Velencében kötött ki. Osztrák – magyar hadihajó 1866 óta nem járt Velencében.⁶⁹²

Fiume, (1887) júl. 30. Az „Erzherzog Friedrich“ csatárhajó az elsőéves tengerésznövendékekkel gyakorlati útjából visszaérkezett, hogy a másod- és harmadévesekkel induljon hasonló tanulmányi útra.⁶⁹³

(1887) szept. 15-i hír: Az Erzherzog Friedrich hadihajó a tengerészakadémia növendékeivel gyakorlati útjáról ma visszaérkezett.⁶⁹⁴

1888.

Az SMS Erzherzog Friedrich császári és királyi korvett 1888.07.30-án érkezett Fiuméba a Császári Haditengerészeti Akadémia kadéttjainak egy részével, akik egy kiképzőútról tértek vissza, hogy a kadéttok egy másik részével azonnal elinduljanak egy új kiképzőútra. A korvett

⁶⁸⁷ Budapesti Hírlap, 5. évfolyam, 1885-06-30 / 177. szám
Die Presse, Juni 1885-06-30

⁶⁸⁸ Die Presse, Juli 1885-07-01

⁶⁸⁹ Nemzet, 4. évfolyam, 1885-07-31 / 1045. szám
Die Presse, Juli 1885-07-31

⁶⁹⁰ Die Presse, September 1885-09-16

⁶⁹¹ Das Vaterland, Juni 1886-06-24

⁶⁹² Die Presse, Juli 1887-07-12

⁶⁹³ Pesti Hírlap, 9. évfolyam, 1887-07-31 / 209. szám

⁶⁹⁴ Pesti Napló, esti kiadás, 38. évfolyam, 1887-09-15 / 253.

274 fős legénységgel rendelkezik, és a főparancsnok irányítja.⁶⁹⁵ A hajó az Adrián és a görög vizeken hajózott ezen útjai során.⁶⁹⁶

1889.

1889.07.02-án ismét kadéttal indult gyakorló útra.⁶⁹⁷ 1889.09.16-án érkezett vissza Fiuméba.⁶⁹⁸

1890.

Fiume, (1890) jun. 29. Az »Erzherzog Friedrich« fregatta Polából ide érkezett, hogy az akadémia első osztályát végzett növendékeivel gyakorlati útra induljon.⁶⁹⁹

A hajó közel egy hónapig hajózott a kadéttal. „Fiume, (1890) jul. 30. Az »Erzherzog Friedrich« fregatta a haditengerészeti akadémia első osztályának növendékeivel gyakorlati útjáról visszaérkezett.»⁷⁰⁰

A hajóút első része, amelyet minden évben július 1-jétől 31-ig az elsőéves kadéttal tesznek meg, incidens nélkül zajlott le. Meglátogatták Anconát, Korfut és Dalmácia számos kikötőjét. A mai napig nincs végleges magyarázat erre az intézkedésre. A fent említett újság tudósítója úgy véli, hogy a Németországba tartó századok felszerelése után Polában felmerült legénységi hiány tekinthető e legújabb parancs okának.⁷⁰¹

Fiume, (1889) jul. 30. Az »Erzherzog Friedrich« hadi corvetta a tengerészakadémia első osztályával gyakorlati útjáról ma visszaérkezett. Holnapután a 2-ik és 3-ik osztállyal indul hasonló útra.⁷⁰²

(Kérdemesült gőzös.) A fiumei tengerészakadémia növendékeinek iskolahajóját, az Erzherzog Friedrich-et. e hó 31-én, a gyakorlati út első részének befejezése után le fogják szerelni és szolgálaton kívül helyezik. Ennélfogva a második és harmadik évfolyam növendékeinek útja, mely (1890) augusztus 1 -től szeptember 15-ig tartott volna, elmarad.⁷⁰³

1891.

„Fiume, (1891) febr. 28. (0. É.) A »Radetzky«-fregatt, »Brundsberg« és »Erzherzog Friedrich« hajók, s a »Nautilus« és »Albatros« ágyúaszádokból álló osztrák-magyar hajóraj Hincke ellentengernagy vezénylete alatt ma d. e. 10 órakor horgonyt vetett a fiumei kikötőben. A vezénylő admirális a »Radetzky«-re vonta fel lobogóját. Sterneck tengernagy, aki még tegnap érkezett meg, a »Greif« yachtra szállt.»⁷⁰⁴

A »Radetzky« fregatt, »Frundsberg« és »Erzherzog Friedrich« hajók és a »Nautilus« és »Albatros« ágyúaszádokból álló osztrák-magyar hajóraj Hincke ellentengernagy vezénylete alatt tegnap délelőtt (1891.02.28-án) 10 órakor horgonyt vetett a fiumei kikötőben.⁷⁰⁵

⁶⁹⁵ Die Presse, August 1888-08-03

⁶⁹⁶ Neue Freie Presse, Oktober 1888-10-24

⁶⁹⁷ Das Vaterland, Juli 1889-07-02

⁶⁹⁸ Neue Freie Presse, September 1889-09-17

⁶⁹⁹ Nemzet, 9. évfolyam, 1890-06-30 / 2815. szám

⁷⁰⁰ Pesti Hírlap, 12. évfolyam, 1890-07-31 / 209. szám

Nemzet, 9. évfolyam, 1890-07-31 / 2846. szám

⁷⁰¹ Das Vaterland, Juli 1890-07-27

⁷⁰² Nemzet, 8. évfolyam, 1889-07-31 / 2485. szám

⁷⁰³ Budapesti Hírlap, 10. évfolyam, 1890-07-30 / 208. szám

⁷⁰⁴ Nemzet, 10. évfolyam, 1891-02-28 / 3053. szám

⁷⁰⁵ Fővárosi Lapok, 28. évfolyam, 1891-03-01 / 59. szám

Fiuméből sürgönyzik, hogy az Erzherzog Friedrich nevű osztrák-magyar hadihajó a tengerész akadémia első osztályú növendékeivel gyakorlati útjáról visszaérkezvén (1891.07.31-én), holnap a második és harmadik osztályú növendékekkel indul tanulmányútra.⁷⁰⁶

1891.08.01-i hír: Fiuméből jelentik, hogy az »Erzherzog Friedrich« nevű hadihajó a tengerész-akadémia a felsőbb osztályos hallgatóival indul tanulmányútra.⁷⁰⁷⁷⁰⁸

Fiume, 1891.09.15-e. „Erzherzog Friedrich“ hadihajónk a II. és II. osztályú növendékekkel ide visszaérkezett. A hajó tegnap az öbölben tett ágyúgyakorlatokat.⁷⁰⁹

1891.11-10-e körül az „Erzherzog Friedrich” fregatt és a „Frundsberg” korvettet Pireuszba várták, majd Szira érintése után a század Szmirnába hajózik.⁷¹⁰ Végül 17-én érkezett Pireuszba.⁷¹¹

1892. aug. 25. Táviratilag érkezett jelentés szerint az »Erzherzog Friedrich« hadihajó a haditengerészeti akadémia növendékeivel Golettába (Tunisz) érkezett. A hajó rendben van.⁷¹²

1893.

„A fiumei tengerészeti akadémia elsőéves növendékei — mint levelezőnk jelenti — az Erzherzog Friedrich fregattéval tanulmány-körutat tesznek. A fregattá tegnapelőtt (1893.07.12-én) érkezett Velenczébe, ahol a Galilei olasz hadihajó üdvölvésekkel fogadta. A fregatta parancsnoka Moser cs. és kir. fregattakapitány látogatást tett a velencei polgármesternél. Az Erzherzog Friedrich 1864-ben Velenczében készült és az volt az utolsó hadihajó, melyet az osztrákok velencei uralma alatt készítettek. A fregattá holnap (1893.07.15-én) folytatja útját Korfuba.”⁷¹³ A hajó 21-én még Korfuban volt, ahol két napot maradt.⁷¹⁴ A tervezett tanulmányútát egy hónapra tervezték és felkeresik Dalmáciát és a görög szigeteket is.⁷¹⁵

Az Erzherzog Friedrich hadihajó a tengerész akadémia első osztályának növendékeivel gyakorlati útjából visszaérkezvén 1893.08.01-én, Fiuméből holnap a másod- és harmadévesekkel indul hasonló útra.⁷¹⁶ A korvett több kikötőt is érint az Adriai-tengeren, és meghosszabbítja útját Athénig és az út szeptember közepéig tart előre láthatólag.⁷¹⁷

1893.08.21-én a görögországi Isthmia-ba érkezett a Korinthoszi csatorna közelébe. A hajó két napot tölt ott.⁷¹⁸ 1893.08.30-án két napra Korfura érkezett a kadéttal.⁷¹⁹

1894.

1894.07.09-én az osztrák-magyar "Friedrich főherceg" korvett elhagyta Velence kikötőjét és egyenesen Korfura hajózott tovább. A fedélzeten lévő tengerészkadéttok tegnap késő estig tartózkodtak a városban. Indulás előtt a helyi hatóságok látogatást tettek a hajón.⁷²⁰

⁷⁰⁶ Nemzet, 10. évfolyam, 1891-07-31 / 3203. szám

⁷⁰⁷ Fővárosi Lapok, 28. évfolyam, 1891-08-01 / 209. szám

⁷⁰⁸ Die Presse, August 1891-08-04

⁷⁰⁹ Pesti Hírlap, 13. évfolyam, 1891-09-16 / 254. szám

⁷¹⁰ Das Vaterland, November 1891-11-19

⁷¹¹ Neue Freie Presse, November 1891-11-19

⁷¹² Pesti Napló, 43. évfolyam, 1892-08-26 / 235. szám

Fővárosi Lapok, 29. évfolyam, 1892-08-27 / 236. szám

⁷¹³ Magyar Hírlap, 3. évfolyam, 1893-07-14 / 192. szám

⁷¹⁴ Budapesti Hírlap, 13. évfolyam, 1893-07-21 / 199. szám

Pesti Hírlap, 15. évfolyam, 1893-07-21 / 199. szám

⁷¹⁵ Pesti Napló, 44. évfolyam, 1893-07-06 / 189. szám

Néptanítók lapja 26. évfolyam, 1893-07-19 / 57. szám

⁷¹⁶ Fővárosi Lapok 1893-08-01 / 210. szám

⁷¹⁷ Das Vaterland, August 1893-08-06

⁷¹⁸ Neue Freie Presse, August 1893-08-21

⁷¹⁹ Neue Freie Presse, August 1893-08-31

⁷²⁰ Neue Freie Presse, Juli 1894-07-09

Fiuméből sürgönyzik nekünk. Az „Erzherzog Friedrich“ hadihajó a tengerészeti akadémia első éves növendékeivel tanulmányútról ma 1894.07.31-én ideérkezett. Holnapután a másod- és harmadéves növendékekkel Görögország keleti behajózására indul.⁷²¹

1894.08.10-án Nápolyba érkezett.⁷²² Ez jelentős kitérő, ha tényleg a görög vizekre készült a hajó.

1894.09.12 előtt a szicíliai Catania kikötőjében nagy tűzvész tombolt. A tűz éjszaka keletkezett egy nagy fatelepen és gyorsan tovább terjedt, és hamarosan elérte a San Francecco di Paola csodálatos templomát. A tüzet legkorábban az ott horgonyzó SMS Erzherzog Friedrich osztrák-magyar korvett parancsnoka és tisztjei vették észre, mivel épp ott horgonyoztak. A parancsnok és a tisztek nagyszámú tengerész kíséretében azonnal a tűz helyszínére siettek, és elvégezték a szükséges munkálatokat a pusztító tűz megfékezésére. Áldozatkészséget és bátorságot mutattak, ami csodálatot váltott ki a közelben összegyűlt nagy tömegeből. Valójában a tengerészek rendkívüli erőfeszítéseinek köszönhető, hogy a tűz nem terjedt át a legközelebbi nagy épületekre. Az osztrák-magyar tengerészek által nyújtott segítséget széles körű és meleg elismerés fogadta Cataniában. A kikötőkapitány és a parancsnok köszönőleveleket és dicsérő szavakat küldött az SMS Erzherzog Friedrich korvett kapitányának a tűzvész során tanúsított segítőkész beavatkozásáért.⁷²³

Fiume, 1894. szept. 15-én az „Erzherzog Friedrich” hadihajó a tengerészeti akadémia II. és III. osztályú növendékeivel gyakorlati útjáról ma ide visszaérkezett.⁷²⁴

1897.

Egy hadihajó megsemmisítése. Hajóradunk egyik legrégebbi fakorvétáját, az «Erzherzog Friedrich» hadihajót legfelsőbb rendeletre lefogják rombolni. A haditengerészet vezetősége 1897. augusztus 16-án kiadott rendeletében intézkedik a hadihajó lerombolása tárgyában. Az «Erzherzog Friedrich» még az ötvenes években készült és 1576 tonna nagyságú gépei 800 indikált lóerejű gépekkel vannak ellátva. A hajó fegyverzete 14 közepes és 1 könnyű ágyú. A hadihajót már évek óta csak mint állomáshajót használták. A múlt évben pedig már törölték az aktív flotta jegyzékéből.⁷²⁵

Az „Erzherzog Friedrich” korvett, az SMS „Fasana” korvett és a „Narenta” ágyúaszád törölve lett a flotta kötelékéből. Ezek közül a legidősebbet, az 1857-ben vízre bocsátott, tehát pontosan negyven éves „Erzherzog Friedrich” korvettet selejtezik; az 1870-ben vízre bocsátott „Fasana” korvettet és a harminchét éves „Narenta” ágyúaszádot roncsként tárolják még.⁷²⁶

Míg a fahajók átlagéletkora 18 év, a fa – fém hajóké 20 év, fregattjaink már 24-25 évesek, korvettjeink 19-26, ágyúaszádjaink 24-37, lapátkerekes gőzhajóink 20-39, szállító- és kikötőgőzöseink pedig (a hat újabb kikötőgőzöst leszámítva) 22-36 évesek. Tehát együttesen megérdemelnék, hogy töröljék őket a flottalistáról.⁷²⁷ Ezekhez képest az SMS Erzherzog Friedrich szinte duplán matuzsálemnek számított a flottán belül. A kivont öregek hajók helyét fokozatosan modern cirkálók veszik át.⁷²⁸

Pola és Trieszt között szállítóhajóvá alakítsák át. Ebben a minőségben csak rövid ideig szolgált, majd 1899-ben leselejtezték.

⁷²¹ Pesti Hírlap, 16. évfolyam, 1894-07-31 / 212. szám

⁷²² Das Vaterland, August 1894-08-11

⁷²³ Grazer Volksblatt, September 1894-09-12

⁷²⁴ Pesti Hírlap, 16. évfolyam, 1894-09-16 / 259. szám

⁷²⁵ Magyar Hírlap, 7. évfolyam, 1897-09-01 / 242. szám

⁷²⁶ Grazer Volksblatt, August 1897-08-26

⁷²⁷ Neues Wiener Journal, August 1897-08-28

⁷²⁸ Prager Tagblatt, Oktober 1897-10-11

Parancsnoka:

Dufwa Rezső 1857

Otto Freiherr Bruck hadnagy 1858

Wilhelm von Tegethoff korvettkapitány 1858 (utóbb tengernagy)

Gröller 1860

Max Freiherr von Sternek 1861

Nauta Gusztáv 1862. március - október

Richard Barry 1862

Anton Ritter, von Wiplinger fregattkapitány 1864

Piplinger fregattkapitány 1865

Marca Florio fregattkapitány 1866 (Lissa)

Johann Belzl fregattkapitány 1866

Maximilian Ritter v. Pittner fregattkapitány 1868, 1869

Guido von Poosch (Posch) báró fregattkapitány 1871

William Lund 1872

Tobias Von Oesterreicher kapitány 1874-1876

Karl Bec (Beck) fregattkapitány 1881

Hermann Zedik (Czecik) von Bründelsberg fregattkapitány 1881-1882

Karl Kroanewetter kapitány 1882-1883

Fridolin Jägermayer 1885

Emanuel Karcher korvettkapitány 1886

Karl Spebler 1891

Mathias Morin 1892

Johann (?) Moser cs. és kir. fregattkapitány 1893

Karl Beck 1895 (másodszor)

Admirálisok:

Alois von Pokorny ellentengernagy 1871

A cs. és kir. Dunaflozilla (1998-), valamint a cs. és kir. Haditengerészet (2008-) budapesti emléktáblája.⁷²⁹

⁷²⁹ https://hajosnep.hu/Cimkek/Magyar_haditenger%C3%A9szek_emi%C3%A9knajpa